

GEWESTELIJK PROGRAMMA VOOR PESTICIDENREDUCTIE 2023-2027 Brussels Hoofdstedelijk Gewest

INHOUDSOPGAVE

I. Achtergrond.....	4
1. Toepassingsgebied.....	4
2. Definities en belangrijkste begrippen.....	4
3. Wetgevende en regelgevende context met betrekking tot het gebruik van pesticiden	10
3.1. Europese context	10
3.2. Federale context	10
3.3. Gewestelijke context	11
4. Supragewestelijke coördinatie	12
5. Evaluatie van het programma 2018-2022	13
II. Doelstellingen van het programma 2023-2027	16
1. Brussel zonder pesticiden: een ambitieuze visie voor het gewest	16
2. Vijf prioritaire pijlers	17
III. Actieprogramma 2023-2027	21
1. Algemeen.....	21
1.1. Een gecondenseerd programma voor een betere implementatie	21
1.2. Samenhang met de andere gewestelijke plannen en programma's	21
1.3. Structuur van de inhoud	22
1.4. Opstellingsprocedure	22
2. Acties 2023-2027	24
2.1. Opleiding voor professionals die met GBM werken	24
2.2. Verkoop van pesticiden	25
2.3. Informatie en algemene sensibilisatie over pesticiden en alternatieven	26
2.4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van GBM.....	27
2.5. Beschermingsmaatregelen voor omwonenden en andere personen die mogelijk blootgesteld zijn aan overwaaiing van besproeiingen.....	27

2.6. Bescherming van het aquatisch milieu	28
2.7. Het pesticidengebruik in de doelgebieden verlagen.....	30
2.8. Behandeling/opslag van GBM en hun verpakking/residuen.....	33
2.9. Geïntegreerde gewasbescherming / Integrated Pest Management (IPM).....	33
2.10. Indicatoren	36
2.11. Beheer en monitoring van NAPAN	37
BIJLAGE 1	
Bijdrage van de overige gewestelijke plannen en strategieën tot de pesticidenreductie.....	38

I. ACHTERGROND

1. TOEPASSINGSGEBIED

Aangezien de Europese kaderrichtlijn 2009/128/EG en de Brusselse ordonnantie van 20 juni 2013 (zie wetgevende context in punt I.3) momenteel alleen betrekking hebben op het gebruik van *gewasbeschermingsmiddelen* streeft dit actieprogramma hoofdzakelijk naar de vermindering van de risico's en de effecten van de pesticiden die gewasbeschermingsmiddelen zijn.

Wegens de risico's die biociden meebrengen, zullen meerdere acties ook betrekking hebben op die producten, meer bepaald op het gebied van sensibilisering en voorlichting van de verschillende blootgestelde doelgroepen.

2. DEFINITIES EN BELANGRIJKSTE BEGRIPPEN

De definities die hier worden gegeven, worden voorgesteld ter informatie en vulgarisatie, om een beter begrip van het actieprogramma te bevorderen. Ze zijn hoofdzakelijk aangepaste versies van de definities van de ordonnantie van 20 juni 2013, het koninklijk besluit van 19 maart 2013, de verordening (EG) nr. 1107/2009 en de richtlijn 2009/128/EG.

Pesticiden

Overkoepelende benaming voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

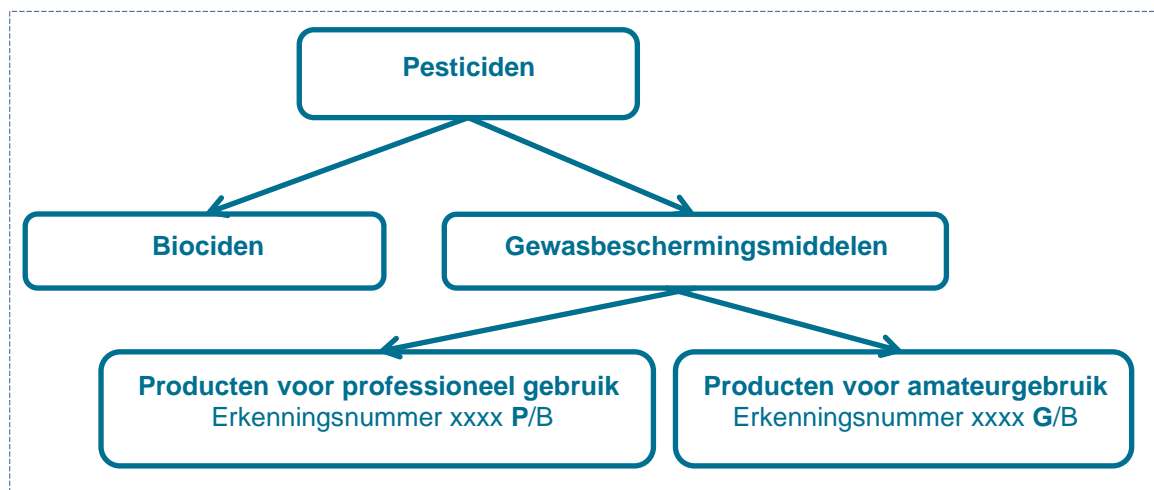

Fig. 1: Types van pesticiden

Werkzame stoffen

De werkzame bestanddelen (moleculen of micro-organismen), van natuurlijke of synthetische oorsprong, die een algemene of specifieke werking uitoefenen op de schadelijke organismen of op de planten. De toelating van deze werkzame stoffen is een Europese bevoegdheid. Een werkzame stof kan zijn toegelaten in het kader van de verordening 'gewasbeschermingsmiddelen' en/of de verordening 'biociden'. Eenzelfde stof die in beide gevallen is erkend, moet echter afzonderlijke toelatingsprocedures volgen en op termijn afzonderlijke procedures om op de markt te worden gebracht.

De volgende stoffen zijn werkzame stoffen die als gewasbeschermingsmiddelen worden beschouwd: glyfosaat (herbicide), fipronil (insecticide), thiamethoxam (neonicotinoïde insecticide), *Bacillus thuringiensis* (insecticide), het pepinomozaïekvirus (in de vorm van een vaccin tegen de ziekte die door het virus wordt veroorzaakt) enz.

De volgende werkzame stoffen worden als biociden beschouwd: natriumhypochloriet (javel), waterstofperoxide (zuurstofwater), *Bacillus thuringiensis*, thiamethoxam, warfarine (rattengif), formaldehyde (formol) enz.

Gewasbeschermingsmiddelen, GBM

Of plantenbeschermende middelen, fytofarmaceutische producten

Producten (= mengsels) bestaande uit werkzame gewasbeschermingsstoffen en toevoegingsstoffen, in de vorm waarin ze aan de gebruiker geleverd worden, en die bestemd zijn voor een van de volgende toepassingen:

- **de bescherming van planten** (of plantaardige producten) tegen alle schadelijke organismen of het verhinderen van de werking van dergelijke organismen (bv. insecticiden, fungiciden, slakkendodende middelen, aaltjesdodende middelen, mijtendodende middelen enz.);
- **het beïnvloeden van de levensprocessen van planten**, zoals stoffen die hun groei beïnvloeden (bv. elicitoren, stekhormonen), met uitsluiting van meststoffen, nutriënten en bodemverbeteraars;
- **de bewaring van plantaardige producten**, met uitsluiting van de bewaarmiddelen voor voeding;
- **de vernietiging van ongewenste planten of delen van planten** (bv. herbiciden), met uitzondering van algen tenzij de producten op de bodem of in water worden gebruikt ter bescherming van planten;
- **de beperking of voorkoming van de ongewenste groei van planten**, met uitzondering van algen tenzij de producten op de bodem of in water worden gebruikt ter bescherming van planten.

De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is een nationale bevoegdheid (binnen België een federale bevoegdheid) op basis van de in Europa toegelaten gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen. Gewasbeschermingsmiddelen zijn op de Belgische markt toegelaten *ofwel* voor professioneel gebruik (toelatingsnummer in formaat xxxx P/B), *ofwel* voor niet-professioneel of 'amateur'-gebruik (toelatingsnummer in formaat xxxx G/B). Voor het gebruik, de aankoop en de opslag van professionele producten is een fytolientie vereist. Die licentie is ook vereist voor de verkoop van en het verstrekken van adviezen over elk type van GBM.

Biopesticiden

Biologische gewasbeschermingsmiddelen gebaseerd op micro-organismen en producten van natuurlijke oorsprong. De biopesticiden omvatten:

- bepaalde werkzame stoffen van plantaardige oorsprong (pyrethrines, essentiële muntolie enz.);
- micro-organismen (bacteriën, virussen, schimmels);

- *signaalstoffen*, feromonen en andere natuurlijke of synthetische stoffen die inwerken op het gedrag van ongewenste organismen;
- bepaalde andere producten die traditioneel worden gebruikt in de biologische landbouw (zwavel, koper – Bordeauxse pap - ijzerfosfaat, paraffineolie enz..).

Stoffen en gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico

Werkzame gewasbeschermende stoffen die als dusdanig zijn erkend wegens hun lage risico voor de gezondheid en het leefmilieu.

Een gewasbeschermingsmiddel met een laag risico bevat werkzame stoffen met een laag risico, bevat geen tot bezorgdheid aanleiding gevende stof¹, is voldoende werkzaam en veroorzaakt geen onnodige pijn of onnodig lijden bij de te bestrijden gewervelde dieren. De lijst van de stoffen met een laag risico werd nog niet vastgesteld op Europees niveau.

Biociden

Werkzame stoffen en preparaten (= mengsels) die een of meer werkzame stoffen bevatten en bestemd zijn om een schadelijk organisme te vernietigen, af te schrikken, onschadelijk te maken, de effecten daarvan te voorkomen of het op andere wijze langs chemische of biologische weg te bestrijden, met uitsluiting van gewasbeschermingsmiddelen, geneesmiddelen (voor gebruik door de mens of door dieren) of cosmetica.

Anders dan gewasbeschermingsmiddelen worden ze niet gebruikt om planten te beschermen of te vernietigen. De toelating van biociden is een nationale bevoegdheid (binnen België een federale bevoegdheid) op basis van de in Europa toegelaten stoffen. Biociden zijn op de Belgische markt toegelaten, ofwel in het vrij circuit, ofwel in een gesloten circuit (waarbij registratie van de professionele gebruikers is vereist).

Biociden worden onderverdeeld in verschillende groepen: groep 1 – desinfecterende producten; groep 2 – beschermingsproducten; groep 3 - producten ter bestrijding van schadelijke organismen; groep 4 – andere biociden.

De volgende producten zijn biociden: **groep 1** – desinfecterende en bactericide producten (javel, zuurstofwater enz..) die voor de hygiëne van mens en dier worden gebruikt, voor desinfectie van water en oppervlakten; **groep 2** – materiaalbeschermende middelen (bescherming van hout, metselwerk, textielvezels enz.); **groep 3** – producten ter bestrijding van schadelijke organismen (muggenwerende middelen, mierenlokdozen, vlooiwerende middelen, mijtwerende middelen voor beddengoed, rodenticiden/rattenbestrijdingsmiddelen enz.); **groep 4**- balsem- en taxidermieproducten.

Bufferzones

Zones met passende afmetingen waarin de opslag en toepassing van gewasbeschermingsmiddelen verboden is, om meer bepaald niet-doelwitwaterorganismen te beschermen en de verontreiniging van de oppervlaktewateren te beperken. Op federaal en gewestelijk niveau worden minimale bufferzones bepaald die kunnen worden uitgebreid naargelang van de gebruikte producten (informatie die in elk geval afzonderlijk is opgenomen in de producttoelatingen).

Kwetsbare gebieden met een verhoogd risico

In de zin van de ordonnantie van 20 juni 2013: de plaatsen en inrichtingen voor de opvang of huisvesting van kwetsbare groepen (scholen, rusthuizen enz..), de beschermde zones ter vrijwaring van het drinkwater (beschermingszones voor drinkwaterwinning) en de natuur (natuur- en bosreservaten, Natura 2000-gebieden), alsook de bufferzones.

¹ Tot bezorgdheid aanleiding gevende stof: iedere stof die als intrinsieke eigenschap heeft dat zij een schadelijk effect heeft op mensen, dieren of het milieu en die in een gewasbeschermingsmiddel in voldoende concentratie aanwezig is of ontstaat om risico's van een dergelijk effect in te houden. Tot de tot bezorgdheid aanleiding gevende stoffen behoren onder meer de stoffen die voldoen aan de criteria om in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels als gevaarlijk te worden geclassificeerd.

Kwetsbare groepen

Personen die specifieke aandacht behoeven als het gaat om de beoordeling van de acute en chronische gevolgen van gewasbeschermingsmiddelen voor de gezondheid.

Hiertoe behoren zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, zuigelingen en kinderen (tot 18 jaar), ouderen, werknemers en bewoners die gedurende langere tijd blootstaan aan hoge doses pesticiden, zieken, herstellenden, personen met een handicap, personen met een ernstige ziekte.

Fytollicentie

Een certificaat uitgereikt door de federale autoriteit voor professioneel gebruik, distributie van of voorlichting over gewasbeschermingsmiddelen. Een fytollicentie kan worden behaald op basis van een erkend diploma van het gewoon onderwijs dat werd behaald sinds 2013 of, bij ontstentenis, door het slagen voor een examen ('basisexamen'), eventueel voorafgegaan door een gepaste opleiding ('basisopleiding'). De fytollicentie is 6 jaar geldig en kan worden verlengd als de houder ervan voldoende aanvullende opleidingsactiviteiten heeft gevolgd.

Er bestaan 5 types van fytollicenties: **P1** (assistent professioneel gebruik: past toe onder het gezag van een P2 of P3, zonder de producten te kiezen), **P2** (professioneel gebruik: kiest de behandelingen, past de producten toe, koopt de producten en beheert de opslagruimte, **Ps** (specifiek professioneel gebruik, voor een limitatieve lijst van gevaarlijker producten), **P3** (distributie/voorlichting: verkoopt GBM voor al dan niet professioneel gebruik en/of adviseert professionele gebruikers over GBM voor professioneel gebruik), **NP** (distributie/voorlichting voor producten voor niet-professioneel gebruik).

Het afleveren van fytollicenties is een federale bevoegdheid; de organisatie van de examens en basis- en aanvullende opleidingen is een gewestelijke bevoegdheid; de erkenning van de curricula van het gewoon onderwijs die toegang verlenen tot de fytollicentie is een bevoegdheid van de gemeenschappen.

Alternatieve technieken/methodes

Methoden die een alternatief vormen voor gewasbeschermingsmiddelen, zoals manuele technieken (bv. schoffel, wiedijzer, borstel), mechanische technieken (bv. veegmachine), thermische technieken (onkruidbrander met open vlam, infrarood of heet schuim) of biologische bestrijding (bv. toepassen van larven van lieveheersbeestjes of nematoden), met uitzondering van biopesticiden (micro-organismen), die tot de gewasbeschermingsmiddelen worden gerekend.

In het kader van dit programma kan de term 'alternatieve technieken' volgens dezelfde modaliteiten ook verwijzen naar de alternatieven voor biociden.

Professionele gebruiker

Iedereen die gewasbeschermingsmiddelen gebruikt bij de uitoefening van zijn beroepsactiviteit, en o.a. de operatoren, technici, werkgevers en zelfstandigen en hun respectieve onderaannemers, zowel in de landbouwsector als in andere sectoren (bv. park- en tuinonderhoud).

De beheerders van openbare ruimten worden beschouwd als professionele gebruikers (openbare groendiensten, diensten voor openbare wegen, openbare netheid enz.. en ondernemingen die voor hun rekening werken).

Openbare ruimten

De volgende ruimten zijn openbare ruimten in de zin van de ordonnantie van 20 juni 2013 (en het verbod om sinds 21 juni 2013 gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken is erop van toepassing):

- de parken, plantsoenen, openbare tuinen, bossen en wouden;
- elementen die verband houden met de weg: rijbanen, voetpaden, wegranden, bermen, verhogingen, autosnelwegen, spoorwegen, tramsporen en busbanen inbegrepen;

- de oevers van waterlopen, vijvers, moerassen of alle andere wateren die tot het openbaar domein behoren;
- de terreinen die al dan niet tot het openbaar domein behoren waarvan een overheid eigenaar of huurder is en die voor openbaar nut worden gebruikt (of horen bij een gebouw dat voor openbaar nut wordt gebruikt), zoals begraafplaatsen, collectieve moestuinen, de directe omgeving van openbare gebouwen, van sociale woningen enz..

Worden niet als openbare ruimten beschouwd: boomkwekerijen en tuinbouwinstallaties die uitsluitend voor openbare diensten zijn bestemd, instellingen gelegen in het openbaar domein die productie, onderzoek en onderwijs in land- en tuinbouw tot doel hebben, plaatsen en gebouwen voor opvang van kwetsbare groepen (die genieten een bijzondere bescherming die verband houdt met kwetsbare groepen).

Geïntegreerde gewasbescherming

Of IPM, Integrated Pest Management

De zorgvuldige afweging van alle beschikbare gewasbeschermingsmethoden, gevolgd door de integratie van passende maatregelen die de ontwikkeling van populaties van schadelijke organismen tegengaan, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en andere vormen van interventie tot economisch en ecologisch verantwoorde niveaus beperkt houden en het risico voor de gezondheid van de mens en voor het milieu tot een minimum beperken.

Bij de geïntegreerde gewasbescherming ligt de nadruk op de groei van gezonde gewassen, waarbij de landbouwecosystemen zo weinig mogelijk worden verstoord en natuurlijke plaagbestrijding wordt aangemoedigd.

Geïntegreerde *biologische* gewasbescherming is een toepassing van de principes van geïntegreerde gewasbescherming die verenigbaar is met biologische productie, en die enkel een beroep doet op biopesticiden en gewasbeschermingsmiddelen die in de biologische landbouw zijn toegestaan.

Biologische landbouw

Biologische productie is een alomvattend systeem van landbouwbeheer en levensmiddelenproductie waarbij de beste praktijken op milieugebied worden gecombineerd met een hoog niveau van biodiversiteit, de instandhouding van natuurlijke hulpbronnen, en een productiemethode die is afgestemd op de voorkeur van bepaalde consumenten voor producten die worden vervaardigd met natuurlijke stoffen en procedés.

Een definitie van biologische landbouw op Europees niveau wordt gegeven in de verordening (EG) nr. 834/2007.

Oppervlaktewater

Al het stilstaande of stromende water op het landoppervlak (rivieren, kanalen, vijvers, poelen, grachten, geulen enz..). De belangrijkste oppervlaktewateren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden weergegeven in figuur 2.

Grondwater

Al het water dat zich *onder* het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met bodem of ondergrond staat;

Beschermingszone voor grondwaterwinning

De zones in het Terkamerenbos en de Lorreinendreef in het Zoniënwood, die worden afgebakend door het besluit van de regering van 19 september 2002 (gewijzigd door het besluit van 23 februari 2017) ter bescherming van het grondwater.

Er worden drie types van zones omschreven: type I, II en III. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is sinds 21 juni 2013 verboden in de beschermingsgebieden van type I en II en sinds 1 januari 2016 in het gebied van type III. Het gebruik van biociden is eveneens verboden in de gebieden van type I en II.

Het grondwater onder het Terkamerenbos en het Zoniënwoud levert 3% van het leidingwater in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

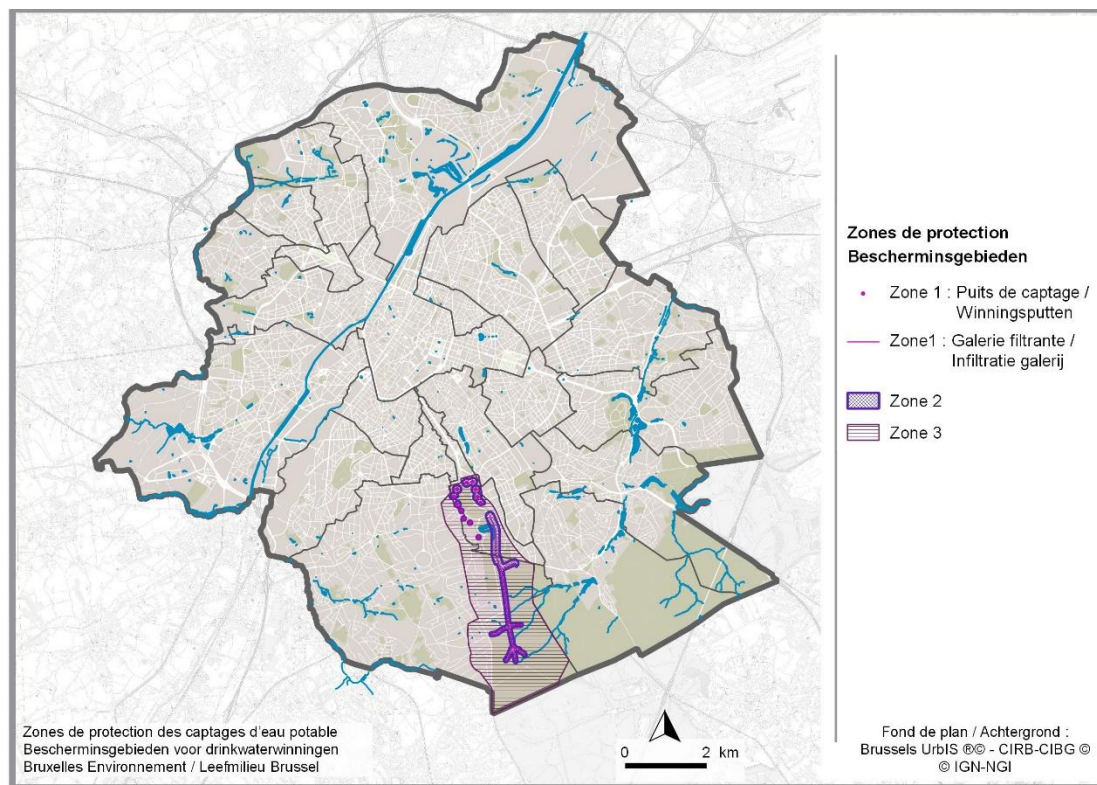

Fig. 2: Beschermingsgebieden van grondwaterwinning bestemd voor menselijke consumptie.

3. WETGEVENDE EN REGELGEVENDE CONTEXT MET BETREKKING TOT HET GEBRUIK VAN PESTICIDEN

3.1. Europese context

De kaderrichtlijn 'Pesticiden' 2009/128/EG stelt de richtsnoeren vast voor de vermindering van de risico's en de gevolgen van pesticiden (alleen gewasbeschermingsmiddelen) in Europa. Deze richtlijn werd op federaal niveau omgezet door het koninklijk besluit van 19 maart 2013 en op Brussels niveau door de ordonnantie van 20 juni 2013.

De richtlijn schrijft voor dat de lidstaten nationale actieplannen moeten aannemen om de risico's en de effecten van het gebruik van pesticiden voor de menselijke gezondheid en het milieu te verminderen en de ontwikkeling en invoering van geïntegreerde gewasbescherming aan te moedigen (artikel 4).

[*Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden.*](#)

De verordening 'Gewasbeschermingsmiddelen' nr. 1107/2009 bepaalt onder meer de beoordelings- en toelatingsprocedures van de werkzame gewasbeschermende stoffen (Europese procedure) en van de producten die deze stoffen bevatten (nationale procedures). Deze verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten.

[*Verordening \(EG\) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van de richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad*](#)

De verordening 'Biologische landbouw' nr. 889/2008 stelt de regels vast die van toepassing zijn op biologische productie en, in bijlage II, de werkzame gewasbeschermende stoffen die gebruikt mogen worden².

[*Verordening \(EG\) nr. 889/2008 van de Commissie van 5 september 2008 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen van verordening \(EG\) 834/2007 van de Raad inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten, wat betreft de biologische productie, de etikettering en de controles*](#)

De verordening nr. 540/2011 stelt de lijst van werkzame (gewasbeschermende) stoffen op die in Europa zijn toegelaten. Deze lijst wordt geregeld bijgewerkt.

[*Uitvoeringsverordening \(EU\) nr. 540/2011 van de Commissie van 25 mei 2011 tot uitvoering van Verordening \(EG\) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad wat de lijst van goedgekeurde werkzame stoffen betreft.*](#)

De verordening 'Biociden' nr. 528/2012 bepaalt de beoordelingsprocedures van de werkzame stoffen en de toelatingen om biociden op te markt te brengen. Deze verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten.

[*Verordening \(EU\) nr. 528/2012 van het Europees Parlement en van de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden.*](#)

3.2. Federale context

Het koninklijk besluit van 19 maart 2013 zet de richtlijn 2009/128/EG om voor wat de federale bevoegdheden betreft. Het KB stelt de modaliteiten van bepaalde specifieke praktijken en toepassingen vast (door bijvoorbeeld het spuiten vanuit de lucht te verbieden of verplichte bufferzones vast te leggen), alsook de voorwaarden

² De producten die deze stoffen bevatten moeten echter op nationaal vlak zijn toegelaten, volgens de procedures die worden voorgeschreven door de Verordening (EG) nr. 1107/2009. De lijst van de producten die beantwoorden aan deze dubbele toelating staat op de federale portaalsite www.fytoweb.be

met betrekking tot de hantering en opslag van de producten. Het stelt ook alle voorwaarden vast die verband houden met de distributie, de voorlichting en het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder de verschillende modaliteiten van toekenning en verlenging van de fytolicentie.

[Koninklijk besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen.](#)

Het koninklijk besluit van 28 februari 1994 stelt de voorwaarden vast voor het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van pesticiden. Het koninklijk besluit van 30 november 2011 brengt er een belangrijke wijziging in aan en splitst de markt van de gewasbeschermingsmiddelen vanaf 18 augustus 2012 op in twee productcategorieën: GBM voor professioneel gebruik en GBM voor niet-professioneel gebruik.

[Koninklijk besluit van 28 februari 1994 betreffende het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik.](#)

Het koninklijk besluit van 8 mei 2014 vult de biociden-verordening nr. 528/2012 aan en verduidelijkt de toelatingsprocedures om biociden op de markt aan te bieden in België. Het KB voert onder meer een 'gesloten circuit' in voor de meest problematische biociden.

[Koninklijk besluit betreffende het op de markt aanbieden en het gebruiken van biociden.](#)

3.3. Gewestelijke context

De 'pesticiden'³-ordonnantie⁴ van 20 juni 2013 zet de richtlijn 2009/128/EG om voor wat de gewestelijke bevoegdheden betreft en schrijft voor dat vijfjaarlijkse actieprogramma's moeten worden opgesteld (art. 4 en 5), waartoe dit programma behoort. Die programma's zijn onder meer bedoeld om de verschillende doelgroepen in te lichten (als aanvulling op artikel 17) en de alternatieve technieken en geïntegreerde gewasbescherming te bevorderen.

Bovendien regelt de ordonnantie de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen in openbare ruimten door beheerders van openbare ruimten (art. 6), in kwetsbare gebieden met een verhoogd risico, waaronder de plaatsen en instellingen voor opvang van kwetsbare groepen (art. 7), in de zones ter bescherming van de kwaliteit van het drinkwater of ter instandhouding van de natuur (art. 8, § 1), en in de bufferzones (art. 8, §2).

De ordonnantie stelt de voorwaarden vast waarin kan worden afgeweken van de verboden die worden opgelegd door de artikelen 6 tot 8, §1 (art. 9) en de verschillende verplichtingen in verband met het bijhouden van een register, de aanplakking en afbakening die eruit voortvloeien (art. 10 en 11). Ze stelt het kader vast voor de toepassing van de principes van geïntegreerde gewasbescherming, ongeacht het betrokken gebied (art. 12 – principes uiteengezet in bijlage I van de ordonnantie) en bepaalt de regels die van toepassing zijn op het opslaan, hanteren en beheren van gewasbeschermingsmiddelen (art. 19).

Met betrekking tot de fytolicentie, waarvan de algemene werking wordt vastgesteld door het koninklijk besluit van 19 maart 2013, stelt de ordonnantie de algemene principes vast van de basisexamens, de basisopleidingen en de aanvullende opleiding (art. 13 tot 16).

Tot slot stelt de ordonnantie de sancties vast die van toepassing zijn bij inbreuken (art. 22); die sancties werden sindsdien eenvormig gemaakt en het gaat nu om de sancties die zijn opgenomen in het Wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven, en milieuaansprakelijkheid (art. 31, §1).

[Ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.](#)

De ordonnantie wordt uitgevoerd door een reeks van besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering die sinds 2015 werden aangenomen:

- Het besluit van 16 juli 2015 verduidelijkt de regels voor de opslag, de hantering en het beheer van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers.

³ De ordonnantie van 20 juni 2013 heft de ordonnantie van 1 april 2004 tot beperking van het gebruik van pesticiden door de beheerders van openbare ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op.

⁴ Net zoals de richtlijn 2009/128/EG verduidelijkt de ordonnantie in artikel 2 dat haar toepassingsgebied beperkt is tot pesticiden die gewasbeschermingsmiddelen zijn.

- Het besluit van 10 november 2016 stelt de regels vast voor de verplichte aanplakking (inhoud, formaat) en afbakening bij de toepassing van pesticiden die bij wijze van afwijking is toegestaan in ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek.
- Het besluit van 10 november 2016 stelt de inhoud vast van het 'plan voor het gebruik van pesticiden' door beheerders van openbare ruimten, dat moet worden ingediend om in aanmerking te komen voor de afwijkingen die bij wijze van overgangperiode worden toegestaan (die uiterlijk op 1 januari 2019 moet leiden tot de volledige stopzetting van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen).
- Het besluit van 10 november 2016 verbiedt het gebruik van pesticiden die glyfosaat bevatten over het volledig grondgebied van het gewest.
- Het besluit van 26 januari 2017 verbiedt het gebruik van pesticiden die fipronil of neonicotinoïden bevatten over het volledig grondgebied van het gewest.
- Het besluit van 31 maart 2017 omvat bepalingen over de organisatie van de examens, de basisopleidingen en aanvullende opleidingen in het kader van de fytolicensie .
- Het besluit van 23 november 2017 bepaalt de beschermingsmaatregelen voor zones met risico's voor het aquatische milieu en aquatische niet-doelwitorganismen.
- Het besluit van 20 december 2018 trekt het besluit van 26 januari 2017 in, en breidt het verbod op het gebruik van producten die neonicotinoïden bevatten, uit naar soortgelijke werkzame stoffen met hetzelfde werkingsmechanisme (waaronder sulfoximinen en butenoliden).

De ordonnantie 'Natuurbehoud' van 1 maart 2012⁵ stelt het kader vast voor het behoud van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze verbiedt meer bepaald het gebruik van pesticiden (GBM + biociden) in natuurresevaten (art. 27), bosreservaten (art. 39) en in Natura 2000-gebieden (via de aanwijzingsbesluiten en beheerplannen van de betrokken sites).

Ze bevat ook een lijst van vangst- en doodmiddelen die over het volledige grondgebied van het gewest zijn verboden en verbiedt hierbij het gebruik van biociden van type 14 (rodenticiden en vergif om zoogdieren te doden), 15 (producten om vogels te doden) en 17 (producten om vissen te doden).

In bijlage IV stelt ze de lijst vast van de invasieve soorten waarnaar de pesticidenordonnantie inzake algemene afwijkingen verwijst.

4. SUPRAGEWESTELIJKE COÖRDINATIE

Aangezien de omzetting van de richtlijn 2009/128/EG in Belgisch recht een samenhang van federale, gewestelijke en gemeenschapsbevoegdheden vereist, werden ruimten voor uitwisseling en coördinatie tussen de deelstaten uitgewerkt.

De algemene sturing van het Nationaal Actieplan (NAPAN) vindt plaats binnen de NAPAN Task Force (of NTF⁶), onder leiding van de ICL NAPAN (Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu uitgebreid tot alle andere bevoegdheden die door het NAPAN worden behandeld, hoofdzakelijk gezondheid en landbouw), en waarin het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is vertegenwoordigd via Leefmilieu Brussel.

⁵ [Ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud](#)

⁶ <http://fytoweb.be/nl/reductieplan/overleg/napan-task-force>

De NTF is verantwoordelijk voor de verbinding van de federale en gewestelijke programma's, voor de georganiseerde openbare raadpleging over het NAPAN, voor de coördinatie van de controlecampagnes en voor de Belgische rapportering aan Europa.

Er werden ook meerdere subwerkgroepen over specifieke thema's opgericht om naar behoren te kunnen samenwerken met de stakeholders (openbare instellingen, beroepsfederaties en vakbonden enz..) - onder meer de werkgroep 'Fytolicensie' en de werkgroep 'Controle'.

Tot slot werd een adviesorgaan voor NAPAN opgericht, de NAPAN-Adviesraad (die de vroegere Adviesraad van het federale reductieprogramma voor pesticiden vervangt). In die raad zijn onder meer de volgende instanties vertegenwoordigd: de federale, gewestelijke en gemeenschapsoverheden, de steden en gemeenten (onder meer Brulocalis), de waterdistributiesector (onder meer VIVAQUA), de landbouwfederaties (traditionele en biologische landbouw), de houtbeschermingssector, de gewasbeschermingsmiddelen- en biocidenproducerende sector, de distributiesector (met inbegrip van de grootwarenhuizen), de park- en tuinonderhoudsector (onder meer de Brusselse vereniging voor plantsoenbeheerders), de verbruikersorganisaties, de werknemersorganisaties (vakbonden) en de milieuverenigingen (onder meer Inter-Environnement Bruxelles) alsook deskundigen uit de onderzoeksmiddelen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is bovendien vertegenwoordigd in het erkenningscomité van gewasbeschermingsmiddelen⁷ en het comité voor advies inzake biociden, die onder meer de aanvragen om nieuwe producten op de markt aan te bieden moeten beoordelen.

5. EVALUATIE VAN HET PROGRAMMA 2018-2022

Er is een tussentijdse evaluatie van het programma 2018-2022 gedaan om de voortgang ervan te bepalen en voldoende overzicht te krijgen om de prioriteiten en acties van het programma 2023-2027 vast te stellen. Het [volledige evaluatieverslag](#) is beschikbaar op de website van Leefmilieu Brussel.

Samengevat zijn onder andere de volgende elementen gebruikt om het programma 2023-2027 te ontwikkelen:

- In het Brussels Gewest werden opleidingen en examens voor fytolicensies van het type NP, P1 en P2 georganiseerd. Het huidige systeem werkt betrekkelijk goed, maar is voor verbetering vatbaar. De communicatie met het professionele doelpubliek moet worden ontwikkeld om het aantal inschrijvingen te verhogen. Dat is momenteel te laag. Naast de opleidingen overdag, face-to-face of via webinars, zou het ook interessant zijn om online opleidingsmodules te ontwikkelen en zelfstudie mogelijk te maken om een breder publiek te bereiken.
- Leefmilieu Brussel coördineerde de Belgische actie voor de actualisering van de verplichte informatie over de risico's van en alternatieven voor pesticiden in verkooppunten voor niet-professionele gebruikers, in samenwerking met de Adviesraad van het NAPAN en de NTF. Deze actie moet gepaard gaan met de opleiding van adviseurs in de winkels (fytolicensie NP) en met de inrichting van een callcenter voor het grote publiek. Al deze maatregelen zijn een stap in de goede richting, maar het is niet duidelijk of ze wel echt doeltreffend zijn. In de winkels zijn slechts sporadisch NP-adviseurs beschikbaar, het advies is verre van systematisch, het callcenter is weinig bekend en wordt nauwelijks gebruikt, en het werkelijke effect van de verplichte informatieposters op de klanten is onbekend. Het Brussels Gewest overweegt daarom andere aanvullende acties om ecologisch tuinieren te stimuleren.

⁷ <http://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/gewasbeschermingsmiddelen/de-toelatingsprocedure-een-notendop>

- De communicatie naar het grote publiek toe is een terugkerende taak. Er zijn tal van activiteiten en campagnes opgezet en er is webcontent aangemaakt om de burgers te informeren en te sensibiliseren over pesticiden, de alternatieven, spontane flora en de evolutie van het Brusselse landschap. Deze inspanningen moeten worden voortgezet tijdens het programma 2023-2027, met name op basis van de lessen die zijn geleerd uit de enquêtes en peilingen die voor Leefmilieu Brussel zijn uitgevoerd. De Hortésie-studie heeft bevestigd dat de Brusselaars belangstelling hebben voor hun tuinen en voor het milieu. De meerderheid van de respondenten is voorstander van een totaal verbod op synthetische pesticiden in de tuin. Sommige doelgroepen zijn echter nog steeds minder geneigd om milieuvriendelijke praktijken toe te passen, hoofdzakelijk vanwege hun leeftijd of economische status, of omdat ze moeilijker toegang hebben tot de traditionele kanalen voor milieueducatie en -voorlichting. Er wordt gezocht naar manieren om hen beter te betrekken: gepersonaliseerd advies via een netwerk van deskundigen/ambassadeurs in de buurt, milieueducatie, intergenerationele activiteiten, bezoeken aan voorbeeldtuinen enz. Daarnaast zou een sterkere aanwezigheid op de sociale netwerken en de ontwikkeling van een ad-hocwebsite ook nuttig zijn. Er moeten prioriteiten worden gesteld naar gelang van de beschikbare personele en budgettaire middelen om deze communicatieacties uit te voeren.
- De chemische kwaliteit van het oppervlaktewater en de grondwaterlichamen werd constant gecontroleerd in verband met de implementatie van het Waterbeheerplan. De situatie verbetert wat betreft de prioritairere stoffen die op Europees niveau zijn vastgesteld. De wettelijke bepalingen inzake het op de markt brengen en het intrekken van de goedkeuring van bepaalde pesticiden lijken een positief effect te hebben gehad. Niettemin moet het Brussels Gewest waakzaam blijven voor recentere stoffen die weinig of niet getest zijn en waarvoor niet altijd een milieukwaliteitsnorm geldt (opkomende problemen). In dit verband moeten de uitwisseling van gegevens en de samenwerking op nationaal niveau zeker worden gehandhaafd en zelfs worden versterkt. Het zou ook nuttig zijn om meer inzamelpunten in te richten en meer monsters te nemen, om een meer gedetailleerde analyse van de bronnen van verontreiniging mogelijk te maken en, indien nodig, remediëeringsmaatregelen te overwegen.
Voorts moeten de gewestelijke maatregelen ter bescherming van het aquatisch milieu worden getoetst aan de stand van de wetenschappelijke kennis over de mechanismen van pesticidenverontreiniging (overwaaiing, vervluchtiging, uitspoeling enz.), die de laatste jaren is toegenomen. Indien nodig moeten aanpassingen van het Brusselse rechtskader worden voorgesteld.
- Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is sinds 1 januari 2019 (einde van de overgangperiode) verboden in de openbare ruimte. Dit verbod, waarover uitgebreid werd gecommuniceerd, lijkt nu te worden nageleefd. De Natuurfacilitator en de ondersteuningscel voor pesticidevrije openbare ruimten hebben een duidelijke vooruitgang vastgesteld in de praktijken van de openbare beheerders in de periode 2016-2020. De technische ondersteuning van de openbare beheerders moet tijdens het programma 2023-2027 worden voortgezet, evenals de financiering voor innovatieve ecologische beheerprojecten. De openbare ruimten vervullen een voorbeeldfunctie. Ze zijn bronnen van inspiratie en gedragsverandering voor de hele bevolking.
- Leefmilieu Brussel heeft gecommuniceerd over het verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in inrichtingen voor kwetsbare doelgroepen. Er ging bijzondere aandacht naar omgevingen waar jonge kinderen worden opgevangen en naar scholen, met talrijke bewustmakingsacties, projectoproepen en begeleiding voor de transitie naar meer ecologische beheerpraktijken. In de toekomst is de natuurfacilitator ook van plan meer acties te ontwikkelen met rusthuizen en ziekenhuizen. Ook andere privéruimten die openstaan voor het publiek (bv. sportvelden) verdienen meer aandacht. Op korte termijn zullen zij met name baat hebben bij de technische gids over het pesticidevrij aanleggen en onderhouden van sier- en sportgras, die voor het einde van het programma 2018-2022 zal

worden gepubliceerd. Verder werd nog weinig aandacht besteed aan het probleem van de omwonenden van behandelde percelen die aan bestrijdingsmiddelen worden blootgesteld. Er moeten passende risicobeperkende maatregelen worden voorgesteld.

- De (semi-)natuurgebieden (Natura 2000-gebieden, natuur- en bosreservaten) genieten een goede bescherming op basis van de gewestelijke wetgeving. De regelmatige controle van de geldende maatregelen moet worden voortgezet. De bescherming van fauna, flora en zwammen omvat ook de omkadering van pesticidengebruik op het gehele grondgebied, en profiteert in het algemeen van alle acties van het programma voor pesticidenreductie. Tevens moet men waakzaam blijven voor ingevoerde besmettingen, met name via siergewassen die buiten het gewest worden geproduceerd. Om dit probleem aan te pakken, zou men de ontwikkeling van plaatselijke productiekanalen met beperkte input kunnen bevorderen.
- De uitvoering van de Good Food-strategie heeft de toegang tot productielocaties voor duurzame landbouw vergemakkelijkt en tegelijkertijd het leren en uitwisselen van ecologische landbouwpraktijken gestimuleerd. De Facilitator voor Stadslandbouw werd opgericht om projectdragers te informeren en te begeleiden, met name op het gebied van de productietechnieken. De biologische landbouw en de toepassing van de principes van de geïntegreerde gewasbescherming moeten verder worden ondersteund, met financiële steun, opleidingen of technische documenten. Leefmilieu Brussel wil ook de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming in groene ruimten, tuinen en infrastructuren beter omkaderen, onder andere met fiches over geïntegreerde gewasbescherming en technische gidsen over het ecologische pesticidevrije beheer van deze ruimten.
- Biociden voor plaagbestrijding lijken sterk op gewasbeschermingsmiddelen, maar zijn op gewestelijk niveau veel minder gereguleerd dan hun tegenhangers voor gewasbescherming. Momenteel is er weinig sensibilisatie, weinig informatie en weinig regelgeving voor het gebruik ervan. Omwille van de samenhang en met het oog op een optimale bescherming van het milieu en de gezondheid moet in het programma 2023-2027 bijzondere aandacht worden besteed aan biociden, waarbij ook moet worden gedacht aan een verbetering van het huidige rechtskader.
- De pesticidenordonnantie van 20 juni 2013 voorziet niet in de systematische verzameling van informatie over het gebruik van producten. In het algemeen beschikken we dus niet over precieze gegevens over de hoeveelheid pesticiden die in ons gewest worden gebruikt. De verkoopgegevens die momenteel op federaal niveau worden verzameld, zijn niet ingedeeld per gewest en maken geen gedetailleerde analyse mogelijk om de doeltreffendheid van de gewestelijke maatregelen te beoordelen of de meest problematische toepassingen te identificeren. Dit probleem bestaat reeds lang en moet in het programma 2023-2027 worden aangepakt.

II. DOELSTELLINGEN VAN HET PROGRAMMA 2023-2027

1. BRUSSEL ZONDER PESTICIDEN: EEN AMBITIEUZE VISIE VOOR HET GEWEST

Een belangrijke uitdaging voor het Brussels Gewest is zijn bevolking een betere leefomgeving en een betere gezondheid te garanderen. Cruciale hefboomen om dit te bereiken zijn de ontwikkeling van een verkwikkende natuur midden in de stedelijke ruimte, en de strijd tegen risicofactoren voor de volksgezondheid (luchtvervuiling, lawaai, blootstelling aan chemische producten ...). De overgang naar 'nul pesticiden' bevindt zich op het kruispunt van deze twee prioritaire hefboomen: een gezondere omgeving verzekeren voor de Brusselaars en de biodiversiteit en vergroening van het grondgebied bevorderen.

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sterk verstedelijkt en dicht bevolkt is (1.208.542 inwoners op 1 januari 2019⁸) kon het een aanzienlijk natuurlijk erfgoed in stand houden: 54% van het oppervlak van het gewest is bedekt met plantengroei (waarvan 2316 hectare met het Natura 2000-statuuut, d.i. 14,5 % van de oppervlakte van het gewest, en er leven bijna 800 plantensoorten, 45 zoogdiersoorten (waarvan 19 vleermuissoorten), 103 broedvogelsoorten en duizenden insectensoorten⁹ (waarvan 200 wilde bijensoorten).

In een context van toegenomen druk op de hulpbronnen - door de trend tot verstedelijking en bevolkingsaangroei die in het Gewest aanwezig is - worden plannen en strategieën uitgewerkt om de levenskwaliteit voor iedereen in een groene en duurzame stad te waarborgen:

- het **Gewestelijk Natuurplan**¹⁰, dat ernaar streeft om de stedelijke ontwikkeling met de natuur te verzoenen tegen 2050, door parallel hiermee de toegang van de Brusselaars tot de natuur te bevorderen, door het groene netwerk te versterken en door de wilde fauna en de stedelijke ontwikkeling op elkaar af te stemmen;
- **Good Food**¹¹, de gewestelijke strategie naar een duurzaam voedingssysteem, dat de ontwikkeling van een duurzame stedelijke landbouw in goede banen leidt door productie voor eigen gebruik te bevorderen en de huidige landbouwgronden in stand te houden;
- **Good Soil**¹², de gewestelijke strategie om de bodem te beschouwen als een niet-hernieuwbare hulpbron van algemeen belang op menselijke schaal en dus om bodems van goede kwaliteit voor te behouden voor diensten als landbouw, biodiversiteit, waterbeheer, klimaatregeling enz. en minder goede bodems voor bouwwerken;
- het **Waterbeheerplan**¹³, dat ernaar streeft om de goede toestand van het grond- en oppervlaktewater te herstellen in het volledige Gewest.

⁸ Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse. Kerncijfers van het Gewest (2019).

Online: https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Focus-34_NL_v3.pdf

⁹ Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2012).

Online: http://documentatie.leefmilieu Brussel.be/documents/NARABRU_20121004_NL_150dpi.PDF

¹⁰ Gewestelijk Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2016-2020).

Online: http://www.leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/prog_20160414_naplan_nl.pdf

¹¹ Good Food-Strategie - Naar een duurzaam voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2016-2020)

Online: http://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Strat_GoodFood_NL

¹² Stratégie Good Soil.

Online: <https://environnement.brussels/thematiques/sols/good-soil>

¹³ Ontwerp Waterbeheerplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2022-2027

Online: https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/ontwerp_waterbeheerplan_2022_2027.pdf

De bijdrage van deze gewestelijke plannen en programma's tot de pesticidenreductie staat beschreven in bijlage 1 van dit programma. De doelstellingen en acties van dit programma voor pesticidenreductie voor de periode 2023-2027 moeten worden toegevoegd aan al deze ambities, op een coherente manier (zie punt III.1.2).

Al deze strategische documenten samen moeten in synergie met de wetgeving het Brusselse Gewest ook in staat stellen de Europese doelstellingen van de Green Deal te behalen, en die van de strategieën 'Biodiversiteit', 'Zero verontreiniging' en 'Farm to Fork'. Tegen 2030 het pesticidengebruik en de daarmee gepaard gaande risico's met 50% verminderen en 25% van de landbouwgrond biologisch bebouwen. Ambitieuze doelstellingen die het Gewest wil bereiken, en zelfs overtreffen, door op Europees niveau een voortrekkersrol te spelen bij de invoering van alternatieve praktijken voor pesticiden.

Uit een enquête die in 2014-2015 werd afgenomen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijkt dat de Brusselaars in hoge mate instemmen met de doelstellingen om de toepassing van deze producten te verminderen. Er wordt geraamd dat bijna 9 van de 10 Brusselaars van mening zijn dat synthetische pesticiden gevaarlijk zijn voor de gezondheid. Bijgevolg is 80% onder hen dus voorstander van milieubescherpende maatregelen, zowel voor het beheer van de openbare ruimten (79%) als op het gebied van de landbouw (94%), en meer dan 90% is zelfs bereid om zijn eigen gedrag¹⁴ aan te passen met het oog op een volledig verbod van pesticiden op het grondgebied van het gewest!

2. VIJF PRIORITAIRE PIJLERS

Tijdens de hele periode waarin het tweede programma voor pesticidenreductie loopt, zal het Gewest acties ondernemen op tal van gebieden om een samenhangende en geïntegreerde visie te ontwikkelen van vermindering of zelfs stopzetting van het gebruik van pesticiden door de betrokken actoren.

Het streefdoel van het Gewest kan worden opgedeeld in 5 prioritaire pijlers die als richtsnoer zullen dienen voor alle regelgevingen, projecten en acties die in de loop van de 5 jaar worden uitgevoerd.

PIJLER 1

Geen pesticiden meer gebruiken in alle ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek

Sinds 1 januari 2019 is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de openbare ruimte verboden, na de overgangperiode (2013-2019) waarin het gebruik van deze middelen werd beperkt en afhankelijk gesteld van de invoering van een 'toepassingsplan'.

Dit verbod, waarover uitgebreid werd gecommuniceerd, lijkt nu te worden nageleefd door de openbare beheerders. Deze moeten niettemin verder worden opgeleid en begeleid om hun beheerpraktijken voortdurend te verbeteren.

¹⁴ Deze positieve standpunten worden echter genuanceerd door belangrijke behoeften: hoewel de burgers - net als de professionele gebruikers, zoals is gebleken op voordrachten-opleidingen 'Openbare ruimten zonder pesticiden' - bereid zijn om hun praktijken en visie te veranderen, is dat op voorwaarde dat ze op gepaste wijze begeleid worden en toegankelijke en kwaliteitsvolle informatie verkrijgen over alternatieve technieken, zodat ze die technieken gemakkelijker kunnen toepassen in tuinen en moestuinen en om de voetpaden te onderhouden. Sonecom. (2015). Sondage sur la connaissance et l'utilisation des pesticides en Région de Bruxelles-Capitale : Rapport final.

Privéruimten die openstaan voor het publiek (bijvoorbeeld particuliere sportvelden) vielen echter niet onder dat verbod op het moment dat het huidige programma werd goedgekeurd. Het Gewest zal zich dus moeten blijven inspannen om ervoor te zorgen dat in die ruimten niet langer pesticiden worden gebruikt, teneinde de veiligheid van de mensen die er gebruik van maken te garanderen.

De uitbreiding van de maatregelen van de ordonnantie van 20 juni 2013 naar bepaalde categorieën biociden die buitenshuis worden gebruikt, zal eveneens door het Gewest worden bestudeerd, met het oog op de samenhang met de maatregelen die gelden voor gewasbeschermingsmiddelen.

PIJLER 2

Het gebruik van pesticiden beperken in privétuinen en -domeinen

Privétuinen en -domeinen vertegenwoordigen een aanzienlijk aandeel van de Brusselse groene ruimten waarvoor de bestaande wetgeving slechts gedeeltelijk van toepassing is, hoewel tuinieren en groenten kweken activiteiten zijn die zich sterk ontwikkelen.

Het Gewest zal er het gebruik van alternatieve technieken bevorderen en maatregelen nemen om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te beperken tot producten met een laag risico. Ook moet passende reflectie worden gevoerd over biociden voor ongediertebestrijding (rodenticiden, insecticidesprays, mierlokdozen enz.) en andere biociden die buitenshuis worden aangewend (desinfecterende producten zoals javel, schimmelwerende producten, beschermende producten enz.).

Deze bezorgdheden worden door meerdere elementen verantwoord:

- de omvang van de oppervlakte die deze ruimten op de schaal van het gewestelijk grondgebied innemen (32% van de groene oppervlakte voor de privétuinen en 10% voor de privédomeinen) en hun essentiële bijdrage aan het Brussels ecologisch netwerk;
- hun aanzienlijk belang voor de biodiversiteit (insecten, vogels, amfibieën, microzoogdieren enz.) op het gebied van habitats en hulpbronnen;
- het aanzienlijk aandeel van de bevolking dat mogelijk kan worden blootgesteld aan de pesticiden die er worden gebruikt (door rechtstreeks contact of verwaaiing), wegens de dichte bebouwing (buren, kinderen, instellingen die kwetsbare groepen opvangen in de onmiddellijke omgeving enz.)¹⁵;
- de risico's voor de huisdieren en wilde dieren die vrij rondlopen in de behandelde tuinen;
- het verkeerd gebruik van producten voor amateurs door niet-professionele gebruikers¹⁶ (overdosering, slecht of niet geschikte producten, geen geschikte handschoenen, niet naleven van de specifieke bufferzones, de heropeningstermijnen of de termijnen vóór het oogsten, lozing in de riolen, verkeerde verwerking van het afval, slechte opslagomstandigheden enz.);
- de mogelijke risico's die door de professionele producten worden veroorzaakt (sterker gedoseerd, krachtiger enz.) die door professionele gebruikers worden toegepast (park- en tuinonderhoudondernemingen) in de gebieden waar de hierboven vermelde problemen worden aangetroffen.

¹⁵ Tussen 150.000 en 200.000 Brusselse gezinnen zouden een directe toegang tot een privétuin hebben.

¹⁶ Volgens de peiling die in 2015 werd uitgevoerd bij de Brusselaars (zie voetnoot 10) gaf ten minste 34,5% toe dat ze de bijsluiters of etiketten niet systematisch lezen, 41,6% dat ze niet de vereiste beschermingsmiddelen droegen, 31,8% dat ze de dosering niet naleefden en 41,3% dat ze geen rekening hielden met de gebruiksfrequenties - de dosissen en frequenties worden vastgesteld door de federale overheid en moeten verplicht worden nageleefd;

PIJLER 3

De bescherming voor kwetsbare groepen, met inbegrip van de professionele gebruikers, opvoeren

De kwetsbare groepen zullen baat hebben bij de andere acties die op de schaal van het Gewest worden ondernomen. We herinneren eraan dat er sinds maart 2014, althans op het gebied van GBM, al specifieke beschermingsmaatregelen van toepassing zijn op de plaatsen en in de instellingen waar deze groepen worden opgevangen (scholen, kinderdagverblijven, ziekenhuizen, rusthuizen enz..).

De uitbreiding van de maatregelen van de ordonnantie van 20 juni 2013 naar bepaalde categorieën biociden die buitenshuis worden gebruikt, zal eveneens door het Gewest worden bestudeerd, met het oog op de samenhang met de maatregelen die gelden voor gewasbeschermingsmiddelen.

De professionele gebruikers, die het meest worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen en die er de belangrijkste slachtoffers van zijn (samen met hun gezin)¹⁷, zullen worden uitgenodigd om opleidingen te volgen over de meest efficiënte alternatieve technieken, meer bepaald in het kader van de opleidingen voor het behalen van de fytolicensie.

PIJLER 4

De natuur en de ecosysteemdiensten beschermen

In nauwe samenhang met de ambities van het Gewestelijk Natuurplan en de gewestelijke strategie voor bestuivende insecten en hulpinsecten zal dit programma erop gericht zijn de natuurlijke hulpmiddelen, de habitats, de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die door de natuur in de stad worden geleverd, beter te beschermen. Die eis zal uiteraard worden uitgebreid tot het centrum van de stad, met het oog op de vergroening van de meest dichtbebouwde gebieden.

Ook aan het volgende zal bijzondere aandacht besteed worden:

- oppervlaktewater en grondwater (het waterlichaam van de Brusseliaanzanden waaruit 3% van het gewestelijke leidingwater wordt geput), overeenkomstig het Waterbeheerplan;
- de instandhouding van de bodems en hun ecosysteemdiensten, overeenkomstig de Good Soil-strategie.
De bodem moet worden beschouwd als een te beschermen niet-hernieuwbare hulpbron. Wanneer een bodem verontreinigd wordt met pesticiden, vervallen de meeste van zijn ecosysteefuncties (filtratie van regenwater, afbraak en verzameling van organisch materiaal, substraat voor de ontwikkeling van planten enz.). Daarom is het noodzakelijk om met pesticiden verontreinigde grond te identificeren en te behandelen en verdere verontreiniging te voorkomen door het pesticidengebruik te beperken.

¹⁷ Ook de gezinnen van professionele gebruikers zijn blootgesteld aan hoeveelheden resten van pesticiden (bijvoorbeeld op de kledij). Bovendien kan de professionele blootstelling van de vader of de moeder (tot meerdere weken of maanden voor de conceptie) een invloed hebben op de ontwikkeling en de gezondheid van de kinderen.

PIJLER 5

Een stedelijke landbouw ontwikkelen die verenigbaar is met het behoud van de ecosystemen

Landbouw oefent een aanzienlijke druk uit op de ecosystemen. De verwachte ontwikkeling van de stedelijke landbouw moet bijgevolg plaatsvinden in een logica van instandhouding van de natuurlijke evenwichten, meer bepaald wat de bestrijding betreft van de organismen die schadelijk zijn voor de teelten.

De professionele landbouw in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beslaat 244 hectare aan grond. Dit is 1,5% van de oppervlakte van het gewest die is gewijd aan hoofdzakelijk traditionele landbouw (grote teelten: graan, voedermaïs, voederbieten enz..) en weiden voor veeteelt (120 hectaren permanente weiden).

De productie voor eigen gebruik is een sector in volle bloei: in 2018 werden al 392 sites van gezins- en collectieve moestuinen (79 hectare) geteld, die hoofdzakelijk zijn gelegen op percelen die ter beschikking worden gesteld door de overheden. Daarbij komen nog de privémoestuinen en -tuinen die niet in aanmerking worden genomen bij deze tellingen, en alle ruimten die zijn aangepast voor kleine teelten (85% van de Brusselaars heeft toegang tot een tuin, een binnenplaats, een plat dak, een balkon of een terras). In 2020 teelde 40% van de gezinnen fruit of groenten (34% groenten, 29% fruit).

Met de Good Food-strategie wordt de stedelijke landbouw uitgedaagd om zich over het volledige Gewest te ontwikkelen, met baanbrekende, vernieuwende praktijken die allerhande vormen kunnen aannemen (moestuinen op daken, *spinfarming*, permacultuur, hydroponie/aquaponie enz..).

Het Gewest kan dus niet anders dan de voorwaarden bevorderen voor de toepassing van praktijken die weinig pesticiden inzetten, hoofdzakelijk door een beroep te doen op de biologische landbouw en de toepassing van de principes van de geïntegreerde gewasbescherming, om de Brusselaars een plaatselijke, gezonde, gezondheidsbevorderende en milieuvriendelijke voeding te garanderen.

Deze doelstellingen zijn des te belangrijker daar in het Brusselse stedelijke weefsel gebieden die gewijd zijn aan voedselproductie in de omgeving liggen van gebieden die specifieke bescherming vereisen: openbare ruimten, scholen, woningen, natuureservaten enz..

III. ACTIEPROGRAMMA 2023-2027

1. ALGEMEEN

1.1. Een gecondenseerd programma voor een betere implementatie

Het gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie 2018-2022 omvatte 63 Brusselse acties, en 12 gemeenschappelijke acties op Belgisch niveau. Dit is een groot aantal acties, die vaak transversaal zijn en aansluiten bij de voorschriften van andere strategische documenten zoals het Gewestelijk Natuurplan en de gewestelijke Good Food-strategie.

Er is besloten om het huidige gewestelijke programma 2023-2027 te beperken tot 20 Brusselse acties en 9 Belgische acties, en wel om verschillende redenen:

- de wil op Brussels en Belgisch niveau om het aantal acties te rationaliseren, teneinde de follow-up en de verslaglegging van het NAPAN te vergemakkelijken;
- herhalingen - of zelfs tegenstrijdigheden - vermijden en zorgen voor een betere samenhang tussen de gewestelijke strategische documenten;
- de communicatie vereenvoudigen rond een beknopt programma dat gemakkelijker te begrijpen en te assimileren is;
- een realistische werklast plannen, op basis van de beschikbare medewerkers en budgetten.

Daarom hebben wij voor de periode 2023-2027 een gecondenseerd gewestelijk programma opgesteld dat zich toespitst op het thema 'pesticiden', zonder evenwel minder ambitieus te zijn dan het vorige programma. De continuïteit is gewaarborgd voor de acties met een duidelijke focus op pesticiden, die zijn samengebracht in meer overkoepelende acties. Andere thema's, zoals de bescherming van bestuivers, ecologisch beheer en behoud of ontwikkeling van de natuur in de stad, komen in dit programma minder aan bod, aangezien zij reeds worden behandeld in het Gewestelijk Natuurplan en de daarmee verband houdende strategieën.

1.2. Samenhang met de andere gewestelijke plannen en programma's

De reductieprogramma's voor pesticiden gaan in op aangelegenheden die onlosmakelijk verbonden zijn met andere thema's die belangrijk zijn voor het Gewest, zoals het behoud en de ontwikkeling van de natuur, de bescherming van bestuivers, de instandhouding van de kwaliteit van het water en de bodem, de duurzame stedelijke landbouwproductie, het ontwerpen en aanleggen van groene ruimten en minerale openbare ruimten enz.

Om de samenhang te waarborgen van de acties die op gewestelijke schaal worden gevoerd, werd bij het opstellen van dit programma voortdurend gelet op de verenigbaarheid ervan met het Gewestelijk Natuurplan (hierna GNP). De uitvoering van het programma zal hoofdzakelijk worden verricht door de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel. Hij integreert eveneens de 'Pool voor Gedifferentieerd Beheer' die oorspronkelijk werd voorgesteld in het programma 2013-201.

In het kader van de gewestelijke Good Food-strategie, naar een duurzaam voedingssysteem, worden de aangelegenheden die handelen over de vermindering van pesticiden in de levensmiddelenproductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook meer gecoördineerd binnen Leefmilieu Brussel, alsook met de Landbouwcel van Brussel Economie en Werkgelegenheid. Er worden nauwe verbanden gelegd tussen de Natuurfacilitator en de toekomstige Facilitator stedelijke landbouw, om die verschillende doelstellingen op elkaar af te stemmen.

De invloed van pesticiden op de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in het gewest is een bezorgdheid die het programma voor pesticidenreductie en het Waterbeheerplan 2022-2027 (hierna WBP) delen en die dus intern wordt gecoördineerd binnen Leefmilieu Brussel. Er wordt ook gezorgd voor coördinatie met de Facilitator water die binnen Leefmilieu Brussel is gevestigd.

Met het oog op een goede samenhang van het programma met het huidige ontwerp van de Good Soil-strategie zitten er trouwens nog andere samenwerkingen in de pijplijn.

1.3. Structuur van de inhoud

Het actieprogramma 2023-2027 bevat 20 gewestelijke acties met de referentie BHG, en 9 gezamenlijke acties die in partnerschap met de federale en/of gefedereerde entiteiten worden uitgevoerd, met de referentie Bel.

Ze worden hier voorgesteld in de volgorde van de richtlijn 2009/128/EG (artikelen 5 tot 15), een gemeenschappelijke structuur die wordt gebruikt door de 4 actieprogramma's die het NAPAN vormen. Ook de elementen waarvoor het Gewest niet bevoegd is, zoals het op de markt aanbieden van gewasbeschermingsmiddelen of het sproeien van uit de lucht, worden vermeld.

De nummering van de acties omvat 3 cijfers: het eerste cijfer is systematisch 3, wat erop wijst dat het om het 3e Programma gaat; het tweede cijfer stemt overeen met de ondertitel van de structuur van de thema's die gemeenschappelijk is voor de federale of gefedereerde entiteiten, en die verband houdt met de volgorde van de richtlijn; het derde cijfer verwijst naar het nummer van de actie in de subtitel.

Bij elke actie wordt vermeld: de hoofdrolspeler(s) die belast is/zijn met de uitvoering ervan, de doelgroep(en) van de actie, de uitvoeringstermijnen ('recurrent' betekent dat een actie wordt herhaald tijdens de volledige looptijd van het programma), KSF¹⁸ of kritische succesfactoren (*Key success factors*).

1.4. Opstellingsprocedure

1.4.1. Openbare raadpleging

Het ontwerp van Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna GPPR BHG) 2023-2027 wordt onderworpen aan een openbare raadpleging die op nationale schaal wordt gecoördineerd, aangezien ze is opgenomen in het Nationaal Actieplan (NAPAN).

Het openbaar onderzoek vond plaats van 17/01/2022 tot 20/03/2022.

¹⁸ *Key Success Factors* of kritische succesfactoren: de vereiste fundamentele factoren en de elementen die moeten worden beheerst om de actie uit te voeren.

1.4.2. Advies van de adviesinstanties

Het ontwerp van GPPR- BHG 2023-2027 was ook voor advies voorgelegd aan de Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Economische en Sociale Raad van het Gewest en de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud.

1.4.3. Gewijzigde versie van het Gewestelijke Programma

Het programma werd gewijzigd op basis van de ingediende adviezen. De gewijzigde versie betreft de versie die de Regering in tweede lezing heeft goedgekeurd. Bij de gewijzigde versie hoort een milieuverklaring waarin verslag wordt uitgebracht over de wijze waarop deze adviezen zijn opgevolgd en waarin de voornaamste vragen worden beantwoord die tijdens het openbaar onderzoek zijn gerezen. De overheden – verenigd in de ICL NAPAN – keurden eveneens de specifieke raadplegingsverslagen m.b.t. de gezamenlijke Bel.-acties en de ontvangen adviezen over het NAPAN in hun totaliteit goed..

Deze documenten zijn beschikbaar op de website van Leefmilieu Brussel.

1.4.4 Follow-up en evaluatie van het programma

Leefmilieu Brussel staat in voor de correcte uitvoering van dit programma en moet op regelmatige tijdstippen de voortgang ervan opvolgen. De voortgangsindicatoren van alle acties zullen worden gemonitord. Het programma zal ook tussentijds (juni 2025) in zijn totaliteit worden geëvalueerd. Er zal een tussentijds evaluatieverslag worden ingediend als basis voor de besprekingen van eventuele aanpassingen van het programma, zowel wat de inhoud betreft als de toegewezen middelen. Deze tussentijdse evaluatie zal ook worden aangewend om de inhoud van het actieprogramma 2028-2032 te bepalen.

Voorts zal er in 2028 een eindevaluatieverslag worden uitgebracht en aan de Europese Commissie worden meegedeeld, conform de Richtlijn 2009/128 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden

2. ACTIES 2023-2027

2.1. Opleiding voor professionals die met GBM werken

❖ Invoering van het Belgische certificeringssysteem 'Fytolicensie'

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.1.1	Toeziën op de werking van het fytolicensiesysteem op gewestelijk niveau	Opleidingen (basis en aanvullend) en examens voor de fytolicensie organiseren; de inhoud verbeteren; zelfstudie vergemakkelijken.	Een webportaal voor de beroepssectoren online zetten. Het opleidingsmateriaal bijwerken voor 2023 Het besluit 'fytolicensieopleiding' aanpassen voor zelfstudie.

- Er zullen voldoende basis- en aanvullende opleidings sessies worden georganiseerd voor de verschillende fytolicensies, al dan niet digitaal. De verschillende modules van de basisopleidingen zullen ook toegankelijk zijn als navorming.
- Het opleidingsmateriaal zal worden verbeterd en online worden gezet op een nieuw webportaal voor de beroepssectoren. De nadruk zal liggen op alternatieve technieken voor pesticiden, ecologisch beheer en agro-ecologie. Er wordt ook overwogen video's te produceren om zelfstudie en online opleiding (MOOC) te stimuleren. Het regelgevend kader zal worden aangepast om deze voorzieningen voor afstandsonderwijs mogelijk te maken.
- Er zullen voldoende basisexamens ter certificering van de kennis van de kandidaten worden georganiseerd zodat alle (toekomstige) professionals die op het gewestelijk grondgebied actief zijn, een fytolicensie van de federale overheid kunnen verkrijgen. Het wettelijk kader zal worden gewijzigd om de administratieve last van het organiseren van opleidingen en examens te verminderen.

Ref.	Doelstelling	Actie	KSF
BHG 3.1.2	Een opleidingsaanbod uitwerken over milieubeheer en agro-ecologie in samenhang met het fytolicensiesysteem.	De activiteiten en opleidingen uitbreiden van de Nature Academy, het competentiecentrum voor ecologisch beheer, voor professionals uit de groensector en plantaardige teelten. Focus op ecologische beheer- en productiemethodes met beperkte of geen chemische input, die de biodiversiteit en stedelijke weerbaarheid bevorderen (natuurgeoriënteerde toepassingen).	Een webportaal voor de beroepssectoren online zetten Leerinhouden en informatietools uitwerken Samenhang met de doelstellingen van Natuurplan en andere regionale plannen

Het Gewest zal een brede waaier aan opleidingen aanbieden, voor alle professionele (openbare en private) beheerders die hun managementpraktijken willen bijschaven.

De behandelde onderwerpen zijn onder meer: uitwerken van ecologische beheerplannen, ecologisch onderhoud van diverse biotopen en groenzones (gazons, weiden, bloemperken, struik- en boompartijen), voorzieningen die de biodiversiteit en de biologische bestrijding door instandhouding bevorderen in parken, tuinen, langs wegen, alsook in de land- en tuinbouw.

De inhoud moet aangepast zijn aan de diverse doelgroepen: tuinders, arbeiders, ploegbazen, landschapsarchitecten, producenten enz.

Sommige modules zullen als bijscholingsactiviteit voor de fytolicensie worden erkend, ook al zijn ze niet uitsluitend bedoeld voor professionals die nog steeds (ook incidenteel) gewasbeschermingsmiddelen gebruiken.

2.2. Verkoop van pesticiden

❖ Algemene informatie in verkooppunten voor pesticiden voor het grote publiek

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.2.1	De overgang van het aanbod in de verkooppunten naar alternatieven voor pesticiden stimuleren.	De goede verkooppraktijken bevorderen om alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen onder de aandacht te brengen, en tegelijkertijd garanderen dat klanten een NP-adviseur kunnen raadplegen wanneer ze pesticiden kopen.	Aanpassing van het juridisch kader. Overleg met de actoren van de verkoop.

Het Gewest zal de stimulerings- en regelgevingsmogelijkheden bestuderen om de overschakeling van het aanbod in de verkooppunten naar (preventieve en curatieve) alternatieven voor pesticiden te stimuleren: ziekte- en plaagresistente rassen, planten die hulpinsecten aantrekken, fysieke bestrijdingsmiddelen, manuele, thermische, biologische enz. technieken voor curatieve bestrijding. Deze studies zullen met name uitgaan van een vergelijkende analyse van de bestaande voorzieningen op Belgisch en internationaal niveau. Er zal een wettelijk kader worden voorgesteld om een beter kader te bieden voor de presentatie van de producten en informatie in winkels. De producten met een lager risico zullen in de kijker worden gezet. Er zal worden overlegd met de verkoopsector.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.2.1	Beschikbaarheid van correcte informatie in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik. Ten minste om de drie jaar de officiële communicatieboodschap vernieuwen en actualiseren. De creativiteit van de dealers op het gebied van communicatie stimuleren.	Ontwikkeling van een nieuwe communicatiecampagne voor de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik. Samenwerking met organisaties en verenigingen met kennis van zaken en communicatie-ervaring. Deelname van de distributiesector stimuleren, bijvoorbeeld door middel van een wedstrijd. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal dit project coördineren.	Communicatiecampagne in 2025.

In het kader van de eerdere programma's van het NAPAN werden er reeds richtlijnen ontwikkeld met betrekking tot de informatie die beschikbaar moet zijn in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik. Meer informatie over de verplichtingen waaraan de distributeurs nu reeds moeten voldoen vindt u op www.info-pesticide.be. De nieuwe communicatiecampagne zal ontwikkeld worden rekening houdend met:

- De aanbevelingen in de "[Praktische gids over een goed gebruik van pesticiden en over alternatieven](#)";
- De resultaten van de enquête, die in 2024 zal worden uitgevoerd om de kennis van niet-professionele gebruikers over pesticiden en hun alternatieven te onderzoeken (Fed.3.2.2) ;
- De kennis en communicatie-ervaring van organisaties en verenigingen die zetelen in de NAPAN Adviesraad.

Specifieke aandacht zal gaan naar het informeren van niet-professionele gebruikers over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, over effecten op de biodiversiteit en over de mogelijke alternatieven.

2.3. Informatie en algemene sensibilisatie over pesticiden en alternatieven

❖ Evenwichtige informatie voor het grote publiek

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.3.1	Het grote publiek informeren om het afzien van pesticiden in privéruimten aan te moedigen en toe te zien op de naleving van de wetgeving	De Brusselaars sensibiliseren over de risico's van pesticiden, de geldende wetgeving, alternatieve methoden en de transitie van het Brussels landschap (spontane vegetatie)	Organisatie van sensibilisatieactiviteiten en beschikbaarheid van aangepaste communicatiemiddelen, waaronder webtools. Financiële steun voor verenigingen met relevante projecten.
	<p>- Het Gewest zal zorgen voor de ontwikkeling van gepaste strategieën om de burgers te sensibiliseren over de gezondheids- en milieurisico's van pesticiden, informatie te verstrekken over de geldende gewestelijke verbodsbepalingen, de aankoop te promoten van planten en zaden die zonder pesticiden worden geteeld, het gebruik van preventieve en curatieve alternatieve methoden voor tuinieren en zelf geproduceerd voedsel aan te moedigen, de bevolking vertrouwd te maken met de spontane flora, die zichtbaarder is dan voorheen en te communiceren over de risicoverlagende maatregelen bij het hanteren, gebruiken en beheren van resten en verpakkingen van pesticiden.</p> <p>- In de communicatiemiddelen zal meer aandacht worden besteed aan biociden dan in eerdere gewestelijke programma's voor pesticidenreductie.</p> <p>- Er zullen subsidies worden toegekend aan verenigingen die particulieren, professionals en/of beheerders van inrichtingen voor kwetsbare groepen voorlichten, sensibiliseren of begeleiden.</p> <p>- Het Gewest zal samenwerkingsverbanden trachten op te zetten om gezamenlijke, gelijktijdige themacampagnes te lanceren met de gemeenten, verenigingen en andere organisaties.</p>		
BHG 3.3.2	Doelstelling Doeltreffend communiceren met de verschillende doelgroepen door hen beter te leren kennen	Actie Het gedrag, de houdingen en meningen van de doelgroepen beoordelen	KSF Ten minste 1 peiling houden
	Er zullen enquêtes, barometers en studies worden uitgevoerd onder de verschillende doelgroepen om de communicatiemiddelen te verrijken, de doeltreffendheid van de campagnes te verifiëren, de informatiebehoefte te bepalen enz.		
Bel 3.3.1	Ondersteunen van de implementatie van een monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers.	Zorgen voor coherent beleid tussen de verschillende bevoegde overheden met betrekking tot de registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers en het verzamelen en doorgeven van deze informatie, om te voldoen aan de verplichtingen die worden opgelegd door de relevante EU-wetgeving, en om autoriteiten in staat te stellen maximaal gebruik te maken van de verkregen informatie. De autoriteiten zullen regelmatig overleg plegen met de betrokken sectoren die zetelen in de NAPAN Adviesraad.	Coördinatie van de activiteiten in overeenstemming met EU-deadlines.

Ref.	Doel	Actie	KSF
		Overeenkomstig artikel 67 van EG-verordening 1107/2009 zijn professionele gebruikers nu reeds verplicht om registers bij te houden van de gewasbeschermingsmiddelen die zij gebruiken, met vermelding van de naam van het gebruikte gewasbeschermingsmiddel, het tijdstip van toepassing en de dosis, alsook het gebied en het gewas waarop het gewasbeschermingsmiddel werd gebruikt. Nieuwe EU-wetgeving zal de gebruikers in de toekomst verplichten om deze registers in elektronisch formaat bij te houden. Alle Lidstaten zullen hun gebruiksgegevens op nationaal niveau moeten verzamelen en doorgeven aan de Europese Commissie in het kader van de toekomstige SAIO-verordening (Statistics on Agricultural Input and Output). De implementatie van deze monitoring van het daadwerkelijke gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in België vereist een nauwe samenwerking tussen de verschillende bevoegde overheden. Daarnaast is het cruciaal dat de betrokken autoriteiten maximaal gebruik kunnen maken van de verkregen informatie in het kader van het beheer van de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De verplichtingen van deze monitoring zullen echter pas in werking treden na de goedkeuring van de nieuwe Europese verordening inzake duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (SUR), waarvoor de besprekingen in juli 2022 zijn opgestart in de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement. De aard van de verplichtingen en de termijnen voor uitvoering kunnen pas op het einde van deze besprekingen worden vastgesteld. Het is bij de opmaak van dit programma dus niet mogelijk om de KSF nader te specificeren.	

2.4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van GBM

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is hiervoor niet bevoegd.

2.5. Beschermingsmaatregelen voor omwonenden en andere personen die mogelijk blootgesteld zijn aan overwaaiing van besproeiingen

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.5.1	De verstandhouding bevorderen tussen professionele gebruikers van GBM en omwonenden van behandelde percelen	Een strategie uitwerken voor een goede verstandhouding tussen de omwonenden van de behandelde percelen en de professionele gebruikers van de GBM (landbouwers of park- en tuinbeheerders), waarbij voorlichting en risicobeperking worden gecombineerd.	Coördinatie tussen Leefmilieu Brussel en de dienst Landbouw van Brussel Economie en Werkgelegenheid voor de communicatie met de landbouwdoelgroepen

In een eerste fase een benchmarking doen van de maatregelen die in andere gewesten en landen reeds zijn genomen om deze zelfde doelstellingen te bereiken. Op basis hiervan moet dan een strategie worden ontwikkeld, waarvan de praktische details idealiter in een of meer proefprojecten worden getest. Deze acties zullen worden uitgevoerd in nauw overleg met de landbouwers en de park- en tuinbeheerders die in het gewest actief zijn.

Ref.	Doelstelling	Actie	KSF
BHG 3.5.2	Omwonenden en kwetsbare groepen in de buurt van landbouwpercelen beschermen.	Bestuderen hoe er bufferzones kunnen worden ingericht tussen landbouwpercelen en nabijgelegen woningen en voorzieningen, om de risico's op overwaaiing voor omwonenden en kwetsbare bevolkingsgroepen te beperken.	Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van bestaande beschermingsmaatregelen.

Als eerste stap zal het Gewest de recente wetenschappelijke gegevens over overwaaiing in de lucht en risico's voor de omwonenden analyseren. Het Gewest zal ook de maatregelen die in andere landen en gewesten worden toegepast evalueren.

Daarna zal een cartografische analyse van de potentieel betrokken gebieden worden uitgevoerd.

Ten slotte zal het Gewest de mogelijkheden van stimuleringsmaatregelen en vergoedingen voor de betrokken landbouwers bestuderen.

2.6. Bescherming van het aquatisch milieu

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.6.1	De waterverontreiniging monitoren (oppervlakte-, grond- en drinkwater) en wanneer nodig remediëren.	Het opzetten van verkenningscampagnes om residuen van pesticiden (GBM en biociden) te meten in gebieden met een risico voor het aquatisch milieu, in nauwe samenhang met de uitvoering van de monitoringprogramma's die zijn voorzien in het Waterbeheerplan 2022-2027. Indien nodig en haalbaar, lokale maatregelen om vastgestelde verontreinigingen te remediëren.	Publicatie op internet van de monitoringgegevens van de chemische kwaliteit van het water (online databank) Doeltreffendheid van plaatselijke remediëringmaatregelen (vermindering van verontreinigingsniveaus).

Definitie van een monitoringsstrategie en uitvoering van een specifieke meetcampagne, met inbegrip van:

- De definitie van een lijst van te analyseren stoffen, naast de lijsten van Europese prioritaire stoffen en stoffen waarop reeds toezicht wordt uitgeoefend, met name gelet op de in de andere gewesten beschikbare gegevens.
- De diagnose en aanduiding van de meest risicovolle gebieden (nabijheid van landbouwgebieden, spoorwegen, sportvelden enz.).
- De definitie van het bemonsteringsprotocol (bemonsteringsperiodes, herhaling in de tijd enz.).

In geval van verontreiniging van grond- of oppervlaktewater zullen de oorzaken worden onderzocht om mogelijke remediëringmaatregelen voor te stellen (doelgerichte en op elkaar afgestemde oplossingen ter hoogte van een stroomgebied, van een perceel landbouwgrond of van een activiteitengebied) . Geolokalisatie van de gegevens over pesticidengebruik (zie actie BHG 3.10.1) zou van groot nut kunnen zijn bij het opsporen van verontreinigingsbronnen.

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.6.2	Het oppervlaktewater beschermen	Bestuderen of het nodig is om de gewestelijke bufferzones voor de bescherming van het aquatisch milieu te herzien	Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van bestaande beschermingsmaatregelen

Als eerste stap zal het Gewest de recente wetenschappelijke gegevens over de doeltreffendheid en naleving van bufferzones voor de bescherming van het aquatisch milieu analyseren. Tegelijkertijd zullen de maatregelen worden beoordeeld, die in andere landen en gewesten worden toegepast, alsook de bijbehorende controlemechanismen en eventuele financiële vergoedingen. Tot slot zal het Gewest de betrokken gewestelijke bufferzones in kaart brengen en deze gegevens op ruime schaal bekendmaken.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.6.1	Implementatie van een reactief risicobeheer via emissiereductieplannen voor probleemstoffen.	Implementatie en verbetering van het 'Charter voor aanpak overschrijdingen toetsingswaarden gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater in België', in samenwerking met de sectoren. Communicatie naar het publiek. De uitbreiding van de scope van het Charter tot zowel relevante metabolieten van de werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen als grondwaterverontreiniging zal worden overwogen en waar nodig uitgevoerd.	Evaluatie van de impact van de reductieplannen (voldoende reductie bekomen – verdere actie indien nodig). Indien relevant zal het Charter worden uitgebreid tot relevante metabolieten en tot het compartiment grondwater.

Op basis van het 'Charter voor aanpak overschrijdingen toetsingswaarden gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater in België' (zie <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/structurele-wijzigingen/charter-voor-aanpak-overschrijdingen-toetsingswaarden>) worden Emissiereductieplannen (ERP) uitgewerkt voor bepaalde werkzame stoffen die in te hoge concentraties in het oppervlaktewater worden aangetroffen. Dit proces werd opgestart in het kader van het NAPAN programma voor 2018-2022 en zal voortgezet worden onder het nieuwe programma. De uitbreiding van de werkingssfeer van het project tot relevante metabolieten en grondwater zal worden beoordeeld in het licht van de beschikbare monitoringgegevens en de relevantie en haalbaarheid van mogelijke acties.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.6.2	Implementatie van een nieuw bufferzonebeleid ter bescherming van waterorganismen.	Zoeken naar afstemming van de gewestelijke maatregelen voor de bescherming van oppervlaktewater met de federale risicobeperkende maatregelen die, indien van toepassing, essentieel zijn voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen overeenkomstig de Europese regelgeving en richtsnoeren, met de bedoeling de garantie te bieden dat ze worden uitgevoerd. De steun van de professionele gebruikers zal worden nagestreefd. De problematiek, de ondernomen stappen en de verkregen resultaten zullen gecommuniceerd worden naar de NAPAN Adviesraad en op Fytoweb. Het project zal worden getrokken door Wallonië.	Duidelijkheid over de gewasbeschermingsmiddelen die al dan niet veilig kunnen worden toegepast mits enkel en alleen respecteren van de bufferzones die door de gewesten worden opgelegd en gecontroleerd (lijst van gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar begin 2023). Zal onderzocht worden of de gewestelijke regelgeving aangepast kan worden, evenals de federale wetgeving, en dit in functie van de gecreëerde duidelijkheid in 2023 (maatregelen om bepaalde gewasbeschermingsmiddelen alsnog te behouden of te weren). Aanwezigheid op de markt beperkt tot gewasbeschermingsmiddelen die veilig kunnen worden toegepast bij respecteren van de bufferzones die op gewestelijk vlak worden opgelegd en gecontroleerd (aanpassing van de federale wetgeving in 2023 om dit te implementeren, aanpassing van de toelatingen begin 2024 om de wetgeving te implementeren).

Om een aanvaardbaar risico (overeenkomstig de Europese Verordening 1107/2009) voor het leefmilieu en het waterleven te garanderen, is het gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen in de nabijheid van oppervlaktewater verboden. De naleving van dit verbod is de hoeksteen van het systeem van bufferzones. De voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bevoegde autoriteiten moeten derhalve garanties bieden dat deze bufferzones in acht worden genomen. Het project beoogt de bestaande maatregelen op gewestelijk niveau te koppelen aan eventuele aanvullende federale maatregelen of andere middelen om de naleving van deze specifieke bufferzones te verzekeren. Er zal worden gestreefd naar actieve deelname van de betrokken sectoren, zodat van meet af aan kan worden gewerkt aan maatregelen die voor alle partijen aanvaardbaar zijn. De aanpak zal worden toegelicht in een dossier bestemd voor het brede publiek, dat op Fytoweb wordt gepubliceerd en jaarlijks wordt geactualiseerd vanaf 2023. In dit dossier zal ook de lijst van betrokken gewasbeschermingsmiddelen worden opgenomen.

2.7. Het pesticidengebruik in de doelgebieden verlagen

❖ Gebieden die door het grote publiek of kwetsbare groepen worden gebruikt

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.1	Het brede publiek beschermen	Pesticidengebruik in privéruimten beperken, in het bijzonder ruimten die openstaan voor het publiek, zoals sportvelden.	Beschikbaarheid van instrumenten die zijn aangepast aan de verschillende soorten particuliere beheerders.
<p>De actie zal erop gericht zijn het gebruik van GBM (en biociden voor gebruik buitenshuis) in deze gebieden terug te dringen met passende stimuleringsmaatregelen (sensibilisatie, opleiding, etikettering, proefprojecten enz.). Deze actie zal met name gericht zijn op het erkennen en ondersteunen van park- en tuinaannemers die zich inzetten voor de transitie naar 'nul pesticiden' (etikettering, productregistratie, adresboekje/onlinegids of andere middelen enz.) Ook de invoering van nieuwe regelgevende maatregelen zal worden overwogen.</p>			

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.2	Het brede publiek beschermen	Beheerders van openbare ruimten begeleiden bij de transitie van hun beheerpraktijken.	Werking van de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel
<p>Het Gewest zal permanente en aangepaste begeleiding bieden aan beheerders van openbare ruimten om te zorgen voor een pesticidevrij ecologisch beheer van de openbare ruimten (conform het gewestelijk regelgevend kader), waarbij de vergroening van het grondgebied en de biodiversiteit worden bevorderd en de bijbehorende werklust en kosten worden ingeperkt.. Het Gewest zal richtsnoeren en technische clausules voorstellen die rechtstreeks kunnen worden gebruikt in overheidsopdrachten voor onderhoud (ecologisch beheerplan) en aanleg. De Natuurfacilitator zal ook beschikbaar zijn om professionals bij te staan en te adviseren bij complexere fytosanitaire kwesties, in het kader van de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming.</p> <p>Er zal bijzondere aandacht uitgaan naar het engagement en het overleg met de spoorwegbeheerders (Infrabel, NMBS, MIVB) om te komen tot een pesticidevrij beheer van de zones van het Brusselse net met sterke beperkingen (ballast- en veiligheidssporen van de hoofdsporen, bovengrondse delen van het metronet ...).</p> <p>Het Gewest zal zich eveneens over strategieën buigen om het gebruik van biociden (en hun effecten) te beperken voor het beheer van ratten en bepaalde invasieve exoten en ziekteoverbrengers. Het Gewest zal toezien op de uitwisseling van ervaringen tussen de overheden en de mogelijkheden bestuderen om een specifiek regionaal orgaan op te richten voor het beheer van de soorten die de meeste problemen opleveren.</p>			

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.3	Kwetsbare groepen beschermen	De beheerders van plaatsen en gebouwen die kwetsbare groepen ontvangen, informeren over en begeleiden bij een ecologisch pesticidevrij beheer van hun buitenruimte	Werking van de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel Beschikbaarheid van gepaste communicatiemiddelen.

Er zal aangepaste informatie en specifieke begeleiding door de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel worden aangeboden aan beheerders van plaatsen en gebouwen die kwetsbare groepen ontvangen, om hen te helpen hun buitenruimten ecologisch en pesticidevrij te beheren, aangezien het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen daar sinds 1 maart 2014 verboden is. De vermindering van het gebruik van biociden zal integraal deel uitmaken van de begeleiding, evenals advies voor interne en externe communicatie over ecologisch beheer. Er zullen tevens nieuwe regelgevende maatregelen worden bestudeerd om het gebruik van bepaalde biociden te beperken op plaatsen en in gebouwen die kwetsbare groepen opvangen

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.7.1	Overleg over de gewestelijke beleidsmaatregelen ten aanzien van gebieden die door het brede publiek worden bezocht, zoals openbare ruimten, en gebieden waar kwetsbare groepen aanwezig zijn, zoals woongebieden.	Overleg over de gewestelijke maatregelen ter bescherming van het brede publiek en van kwetsbare groepen. Samenvattende communicatie over de bestaande maatregelen en adviezen.	Permanent overleg. Publicatie op Fytoweb van een samenvatting door de Gewesten van de bestaande maatregelen en aanbevelingen in 2023 en daarna jaarlijks bijgewerkt.

De bescherming van kwetsbare groepen en het brede publiek tegen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen wordt aangepakt vanuit het gewestelijke beleid, dat voortdurend evolueert volgens hun specifieke prioriteiten. Het project beoogt de uitwisseling van informatie tussen de Gewesten, zowel over bestaande maatregelen als over ontwerpmaatregelen. De gewestelijke maatregelen en aanbevelingen zullen uiterlijk in 2023 actief naar het brede publiek worden gecommuniceerd via Fytoweb en deze communicatie zal daarna jaarlijks worden geactualiseerd. De drie Gewesten zullen in de NAPAN Task Force om de beurt de rol van trekker opnemen voor deze uitwisseling van informatie en communicatie over de maatregelen en aanbevelingen.

❖ Bescherming van fauna en flora

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.5	De biodiversiteit beschermen	<p>Toeziën op de naleving van de geldende maatregelen ter bescherming van (semi-)natuurgebieden, door middel van voorlichting en controle.</p> <p>De soorten en habitats beter beschermen tegen pesticiden, door extra stimulansen en/of regelgeving</p>	<p>Voldoende communicatie</p> <p>Omkadering van de afwijkingen op de pesticidenordonnantie en de natuurordonnantie</p> <p>Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van inspirerende beschermingsmaatregelen op internationale schaal.</p>

Het bestaande gewestelijke wetgevingskader biedt reeds een goede bescherming van (semi-)natuurgebieden zoals Natura 2000-gebieden, natuur- en bosreservaten. Het Gewest zal toeziën op de naleving van de wetgeving, door middel van voldoende communicatie en controle.

Tegelijkertijd zal het Gewest nagaan of het zinvol is de bescherming van de biodiversiteit te versterken via andere stimulansen en/of regelgevingen die het effect van pesticidengebruik kunnen verminderen. Onder andere het volgende zal worden overwogen:

- de uitbreiding van de verbodsbepalingen naar gebieden met een hoge biologische waarde in het GBP (Gewestelijk Bodembestemmingsplan)
- de instelling van pesticidevrije bufferzones rond beschermde natuurgebieden;
- voorlichting en sensibilisatie over het probleem van met pesticiden verontreinigde siergewassen;
- steun voor de ontwikkeling van plaatselijke productiekkanalen met beperkte input.

❖ Recentelijk behandelde gebieden toegankelijk voor werknemers in de landbouw

Zie actie BHG 3.1.1.

De fytolicensieopleidingen (basis en aanvullend) lichten de maatregelen toe waarmee de blootstelling van de werknemers in de landbouw aan de producten vóór en na het besproeien van de percelen zo veel mogelijk kan worden beperkt.

❖ Bescherming van het drinkwater

Zie actie BHG 3.6.1.

2.8. Behandeling/opslag van GBM en hun verpakking/residuen

❖ Risicobeperkende maatregelen voor opslagruimten die door professionals worden gebruikt

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.8.1	De risico's in verband met de opslag van professionele pesticiden beperken	Correct communiceren over de milieuvergunningen die vereist zijn voor de opslag van producten en controleren of de opslagruimten voldoen aan de normen	Gestandaardiseerd model voor de inventaris van het fytolokaal. Voldoende informatie voor professionele gebruikers Organisatie van regelmatige controles

Het communicatieluik wordt hoofdzakelijk ingevuld met de fytoliceentieopleidingen (zie actie BHG 3.3.1) en de publicatie van geschikte communicatiemiddelen, om de naleving van de relevante wetgeving inzake milieuvergunningen en de opslag van producten te waarborgen. Wat de controle betreft, zullen regelmatige inspecties worden georganiseerd. Er zal bijzondere aandacht uitgaan naar gevoelige zones met verhoogd risico. Er zal een modelinventaris van het fytolokaal worden geformaliseerd om de praktijken te standaardiseren en de controles te vereenvoudigen.

2.9. Geïntegreerde gewasbescherming / Integrated Pest Management (IPM)

❖ Systemen met beperkte input zoals geïntegreerde gewasbescherming en biologische landbouw bevorderen

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.1	Duurzame voedingsproductiesystemen bevorderen	De biologische landbouw en de agro-ecologische aanpak promoten	Gecoördineerde uitvoering van de Good Food-strategie met Brussel Economie en Werkgelegenheid; Toegang tot land: de toegang tot productieterreinen voor agro-ecologie vergemakkelijken.

Uitvoering van de maatregelen van de Good Food-strategie die gericht zijn op de ontwikkeling van duurzame stadslandbouw binnen het gewest (via productie) en daarbuiten (via consumptie/distributie). Er zal een programma voor de overschakeling op biologische landbouw worden voorgesteld. Het Brussels Gewest heeft de ambitie om de doelstellingen van de Europese strategie 'Farm to Fork' te overtreffen (minimaal 25% van de landbouwgrond in biologische productie tegen 2030).

Streefdoel: 75% van de bestaande gewestelijke professionele landbouw moet in 2030 verenigbaar zijn met het behoud van het milieu (overgang naar biologische landbouw, agro-ecologische praktijken enz.). Met andere woorden, worden enkel nog gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico of producten die zijn toegelaten in de biologische landbouw gebruikt op 75% van het teeltareaal tegen 2030.

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.2	Productiesystemen van sierplanten met beperkte input promoten	De aankoop en het aanplanten aanmoedigen van gezonde, resistente planten die de biodiversiteit bevorderen en op een milieuvriendelijke manier zijn geproduceerd. De duurzame sierteelt promoten, waarbij weinig of geen gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.	Samenwerking met plaatselijke producenten en distributeurs Coördinatie tussen de overheden Aangepaste tools en communicatiekanalen ter beschikking stellen

In eerste instantie zal het Gewest de bevoorradingsketens van sierplanten (vraag en aanbod) in het Brussels Gewest bestuderen; Er zal een benchmark worden uitgevoerd van voorbeeldprojecten en productiesystemen met beperkte input in het Brussels Gewest en elders.

Vervolgens zal het Gewest werken aan stimuleringsmaatregelen om de ecologische productie en de aankoop van ecologisch geproduceerde planten te bevorderen, zowel voor de openbare als privéruimten:

- communicatie en sensibilisatie;
- lijst met voorbeeldproducenten en -kwekerijen (links met bestaande labels?);
- methodologische en financiële ondersteuning voor de relevante projectdragers;
- duurzame technische bepalingen in de aanbestedingen voor de levering van planten;
- publicatie van en communicatie over de technische eigenschappen van de ecologische teelt van sierplanten, alsook de specifieke richtsnoeren van de geïntegreerde gewasbescherming.

❖ Scheppen van de noodzakelijke voorwaarden om de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming te bevorderen

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.3	De professionals van de stadslandbouw begeleiden	De algemene principes van geïntegreerde gewasbescherming nader uitwerken in de startersgidsen voor landbouwproducenten, en de toekenning van gewestelijke steun voor de voedselproductie afhankelijk stellen van de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming	Gecoördineerde uitvoering van de Good Food-strategie met Brussel Economie en Werkgelegenheid; Verbeterde communicatie met de doelgroepen in de landbouw, binnen en buiten het gewest.

De algemene principes van (biologische) geïntegreerde gewasbescherming zullen in herinnering worden gebracht en nader uitgewerkt in de startersgidsen voor toekomstige landbouwprofessionals, zoals voorzien in de Good Food-strategie. De gewestelijke financiële steun voor specifieke voedselproductieprojecten zal afhankelijk worden gesteld van de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming.

Deze actie moet ook worden gekoppeld aan de actie BHG 3.1.1, want de fytoïcentieopleidingen leren onder andere agro-ecologische technieken aan die de weerbaarheid van de teeltsystemen tegen schadelijke organismen verbeteren.

Ref.	Doel	Actie	KSF
B.eI. 3.9.1	Gewasbeschermingsmiddelen voor biologische landbouw, basisstoffen en gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico beter zichtbaar maken op Fytoweb.	De gewasbeschermingsmiddelen die geschikt zijn voor gebruik in de biologische landbouw, de basisstoffen en de gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico duidelijk zichtbaar en gemakkelijk vindbaar maken op Fytoweb. Deze informatie up-to-date houden door middel van structurele informatie-uitwisseling tussen federale en gewestelijke overheden.	Geïmplementeerd in 2023.

Via Fytoweb > Gewasbeschermingsmiddelen > [Toelatingen raadplegen](#) kan men opzoeken welke gewasbeschermingsmiddelen in België zijn toegelaten voor een bepaalde toepassing. Momenteel is uit de opzoekingen niet rechtstreeks af te leiden welke gewasbeschermingsmiddelen geschikt zijn voor gebruik in de biologische landbouw, welke basisstoffen toegelaten zijn voor een bepaald gebruik en welke producten als 'gewasbeschermingsmiddel met een laag risico' zijn geklasseerd.

De lijsten van gewasbeschermingsmiddelen geschikt voor gebruik in de biologische landbouw en van basisstoffen zijn reeds beschikbaar in afzonderlijke rubrieken (zie <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/specifieke-middelen/biopesticiden/biologische-landbouw> en <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/specifieke-middelen/basisstoffen>).

Deze producten worden duidelijker zichtbaar en gemakkelijker vindbaar gemaakt op Fytoweb, om gebruikers te helpen bij het maken van een keuze tussen verschillende toegelaten producten.

❖ Versterking en uitvoering van de principes van geïntegreerde gewasbescherming

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.4	Toeziens op de naleving van de algemene principes van geïntegreerde gewasbescherming	De afwijkingen omkaderen en controleren of de wettelijke bepalingen inzake geïntegreerde gewasbescherming worden nageleefd	Efficiënt afwijkings- en controlesysteem

Eenzijds zal het Gewest de modaliteiten bestuderen van een afwijkingsprocedure om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo goed mogelijk te omkaderen en toe te zien op de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming, door aansluiting te zoeken bij de andere bestaande afwijkingsregelingen, met name in het kader van het natuurbehoud.

Bovendien zullen maatregelen worden genomen om de controle op de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming op het hele grondgebied te versterken.

❖ Stimulering van de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming in sectorspecifieke richtsnoeren

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.5	Specifieke adviezen en richtsnoeren voor geïntegreerde gewasbescherming voor de betrokken gewassen of sectoren ter beschikking stellen van professionals	Richtsnoeren aanreiken voor geïntegreerde gewasbescherming voor verschillende elementen van het stadslandschap en voor relevante gewassen.	Beschikbaarheid van een efficiënt communicatiesysteem/-kanaal naar de betrokken professionals toe.

De praktische modaliteiten voor de communicatie van advies over geïntegreerde gewasbescherming voor professionals zullen worden vastgelegd. Er zal worden gekeken naar de mogelijkheid om dit advies te integreren in een nieuwsbrief voor professionals uit de groene sectoren (informatie/waarschuwingen over actuele plagen met aangepaste beheermethoden, herinnering aan bestrijdingsrichtlijnen ...).

Er zullen ook specifieke richtsnoeren voor bepaalde gewassen en beroepssectoren worden erkend en/of voorgesteld door het Gewest, rekening houdend met de bijzonderheden van de land- of tuinbouwpraktijk in een stedelijke omgeving.

2.10. Indicatoren

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.10.1	Een pesticidenobservatorium opzetten	De verzameling van gegevens over het beroepsmatig pesticidengebruik standaardiseren en systematiseren	<p>Werking van de webinterface en de database; personele en budgettaire middelen.</p> <p>Bijdrage aan de verslagen over de staat van het leefmilieu en de staat van de natuur.</p>
<p>Het is de bedoeling een oplossing te vinden voor het chronische gebrek aan statistieken over pesticidengebruik in het gewest, waardoor het momenteel moeilijk is om de doeltreffendheid van de gewestelijke maatregelen te evalueren en de meest problematische vormen van gebruik aan het licht te brengen. De actie bestaat in het vaststellen van de praktische modaliteiten voor het systematisch verzamelen van gegevens over het gebruik en de verkoop door professionals (standaardisering van de in artikel 67 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 bedoelde registers, IT-platform en databases enz.). De gegevensverzameling zal ook worden gestandaardiseerd door de toegestane afwijkingen te monitoren en alle andere relevante indicatoren in verband met de uitvoering van dit programma te bundelen.</p> <p>Het Gewest zal nagaan of het mogelijk is om de gegevens over pesticidengebruik te geolokaliseren en zo het beheer van milieurisico's en -effecten (verontreiniging van watermassa's, natuurgebieden enz.) te vergemakkelijken en na te gaan of de reglementaire voorschriften worden nageleefd (verbod in openbare ruimten, voorzieningen voor kwetsbare groepen enz.). Deze gegevens zullen het ook mogelijk maken om terugkerende fytosanitaire problemen te identificeren en het onderzoek daarop toe te spitsen, teneinde aangepaste geïntegreerde bestrijdingslijnen voor te stellen. De verzamelde gegevens kunnen tot slot ook worden gebruikt om de naleving van de gewestelijke wetgeving inzake het gebruik van pesticiden te controleren.</p> <p>De verzamelde gegevens moeten worden vergeleken met de controlestatistieken van de chemische kwaliteit van het oppervlaktewater, het grondwater en het drinkwater (zie. Waterbeheerplan). Deze gegevens zullen op hun beurt in het pesticidenobservatorium worden opgenomen.</p> <p>Bijzondere aandacht zal uitgaan naar de transparantie en de presentatie van de resultaten ten overstaan van het grote publiek, zowel wat de inhoud en de vorm betreft, als de gebruikte communicatiekanalen</p>			

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.10.1	De nationale indicatoren up-to-date houden en verder ontwikkelen ter ondersteuning van het risicoreductiebeleid inzake gewasbeschermingsmiddelen.	<p>Update en verdere ontwikkeling van het NAPAN Dashboard.</p> <p>Publicatie van de verzamelde indicatoren om de twee jaar.</p> <p>Binnen één jaar na de publicatie van de indicatoren zullen de voor de uitvoering van het NAPAN verantwoordelijke overheden een algemene evaluatie van de resultaten van het NAPAN verstrekken.</p>	<p>Publicatie van het NAPAN Dashboard in 2023, 2025 en 2027.</p> <p>Publicatie van de algemene beoordeling van het NAPAN binnen twaalf maanden na publicatie van de indicatoren.</p>
<p>De indicatoren, die ontwikkeld werden tijdens het NAPAN-programma 2018-2022, worden regelmatig geactualiseerd, verder verfijnd waar nodig en verder uitgewerkt in overeenstemming met de wetgeving die in het kader van de Green Deal wordt ontwikkeld. Het NAPAN dashboard zal verder ontwikkeld worden door toevoeging van andere relevante indicatoren. Er zal een oproep worden gedaan aan onderzoekscentra, technische centra, hogescholen en universiteiten om de toevoeging van relevante indicatoren voor te stellen. Uiterlijk één jaar na publicatie van de in het dashboard verzamelde indicatoren zal elke voor de uitvoering van het NAPAN verantwoordelijke autoriteit aan de hand van de in het dashboard verzamelde indicatoren nagaan in hoeverre de doelstellingen zijn verwezenlijkt.</p>			

2.11. Beheer en monitoring van NAPAN

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.11.1	De werking van de NAPAN Taskforce en de NAPAN Adviesraad blijven verzekeren.	Regelmatige vergaderingen. Opvolging van de voortgang van de acties in het kader van de EU Farm-to-Fork reductiedoelstellingen via de NAPAN Taskforce.	Elk trimester.

Alle bevoegde overheden zijn betrokken bij de samenwerking en de coördinatie van het NAPAN via de NAPAN Taskforce. Belanghebbenden zijn betrokken via de NAPAN Adviesraad.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.11.2	Een toekomstvisie voor België ontwikkelen met betrekking tot het beleid inzake reductie van de risico's verbonden aan gewasbescherming. Het nationaal actieplan herzien om het af te stemmen op de toekomstvisie voor België en, indien mogelijk, op de nieuwe Europese wetgeving.	Uitwerken van een gezamenlijke toekomstvisie voor België door de federale en gewestelijke bevoegde overheden. Ontwikkelen van een nieuw nationaal actieplan in overleg met de stakeholders. Openbare raadpleging over de toekomstvisie en het ontwerp van nationaal actieplan. Communicatie naar het brede publiek.	Openbare raadpleging en goedkeuring van het nationaal actieplan volgens de wettelijke deadlines. Goedkeuring van de toekomstvisie voor België ten laatste op hetzelfde moment als het nationaal actieplan. Communicatie naar het brede publiek bij openbare raadpleging en na goedkeuring van het nationaal actieplan en de toekomstvisie.

De toekomstige EU verordening inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zal het wetgevend kader grondig wijzigen, waardoor een herziening van de nationale actieplannen nodig zal zijn. Een dergelijke herziening impliceert een nieuwe consultatie van de stakeholders en een nieuw openbaar onderzoek, volgens de deadlines die de EU verordening zal vaststellen.

Indien de implementatie van de nieuwe Europese wetgeving ertoe zou leiden dat het programma 2023-2027 niet volledig kan worden afgerond, dan zal het nieuwe programma, waar nodig, de projecten overnemen die nog niet zijn afgewerkt.

Zolang de nieuwe EU verordening niet is goedgekeurd, blijft de huidige Belgische wetgeving, die een vijfjaarlijkse herziening van het reductieprogramma oplegt, van toepassing.

In ieder geval zullen de federale en gewestelijke bevoegde overheden een gezamenlijke toekomstvisie voor België uitwerken met betrekking tot het beleid inzake reductie van de risico's verbonden aan gewasbescherming. Daarbij zullen zij zich baseren op de evaluatie van de vooruitgang die in België werd gemaakt sinds de inwerkingtreding van Richtlijn 2009/128/EG en Verordening 1107/2009 (zie Bel.3.10.1).

BIJLAGE 1

BIJDRAGE VAN DE OVERIGE GEWESTELIJKE PLANNEN EN STRATEGIEËN TOT DE PESTICIDENREDUCTIE

Gewestelijk plan of strategie	Maatregelen om het gebruik van pesticiden terug te dringen	
<p>Good Food-strategie 2 (2022– 2030)</p>	<p>Strategische pijler 1: de agro-ecologische teelt in Brussel en in de rand uitbreiden en ondersteunen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subpijler 1.1: professionele agro-ecologische productie 	<ul style="list-style-type: none"> - Aan alle landbouwers op het Brusselse grondgebied een reeks duurzame en structurele diensten en middelen aanreiken om hun agro-ecologische werkmethoden te ondersteunen en de uitbouw van de sector vooruit te helpen. - De financiële steun doorheen de tijd veiligstellen en uitwerken voor alle landbouwers die actief zijn op het Brusselse grondgebied en voldoen aan de agro-ecologische methodes of van plan zijn daarop over te stappen. - - Streefcijfers 2030: - Alle telers van landbouwproducten actief op het Brusselse grondgebied zijn op de hoogte van en hebben toegang tot begeleidingsfaciliteiten die afgestemd zijn op hun noden en op die van de agro-ecologische omschakeling. - De professionele producenten kunnen terugvallen op een duidelijk en stabiel financieel ondersteuningskader dat de agro-ecologische omschakeling in de hand werkt. - 30% van het Brusselse landbouwareaal in volle grond is biogecertificeerd of in de omschakelingsfase (Farm to Fork: 25%). - 50% van de Brusselse telers in volle grond en bovengronds is (minstens gedeeltelijk) biogecertificeerd of bevindt zich in de omschakelingsfase naar bioteelt.
	<p>Strategische pijler 2: Good Food-ketens uitbouwen om Brussel te bevoorraden</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De biocertificering van de Brusselse winkels, restaurants en verwerkers stimuleren - De oprichting/omschakeling van Good Food-voedingsbedrijven steunen en streven naar verduurzaming van de bestaande Good Food-actoren - Streefdoel: 1300 biogecertificeerde ondernemingen tegen 2030 (3x zoveel als in 2020).

	<ul style="list-style-type: none"> - Subpijler 2.1: de Good Food-ketens structureren en uitbreiden 	
	<p>Strategische pijler 3: distributie van een commercieel Good Food-assortiment</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subpijler 3.1: in de horeca 	<ul style="list-style-type: none"> - Streefcijfer: Tegen 2030 moeten 350 restaurants en 250 bedrijfs- en schoolrestaurants (ofwel 10% van de sector) in bezit zijn van het Good Food-label (een van de criteria om het label binnen te halen is dat er gedeeltelijk of volledig met biogecertificeerde producten moeten worden gewerkt). Wat de bedrijfs- en schoolrestaurants betreft, wordt gestreefd naar een verdrievoudiging van het aantal maaltijden (met name in de grootkeukens).
	<p>Strategische pijler 3: distributie van een commercieel Good Food-assortiment</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subpijler 3.2: in de winkels 	<ul style="list-style-type: none"> - De uitbouw van het Good Food-assortiment stimuleren in de winkels (inclusief biogecertificeerde producten), met voorrang voor de gebieden waar het Good Food-aanbod eerder beperkt is, in samenwerking met de instellingen die hiervoor bevoegd zijn.
<p>Gewestelijk Natuurplan (2016 - ...)</p>	<p>Doel 1: de Brusselaars een vlottere toegankelijkheid bieden tot de natuur</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 2: de aanwezigheid van natuur uitbreiden in de openbare ruimten - Maatregel 3: de aanwezigheid van natuur uitbreiden in de nabijheid van de gebouwen en errond
	<p>Doel 3: het gegeven 'natuur' opnemen in plannen en projecten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 8: een Natuurfacilitator aanstellen om de stedelijke actoren degelijk te informeren, te sensibiliseren en te begeleiden
	<p>Doel 4: het milieubeheer van de groene ruimten uitbreiden en kracht bijzetten (onder meer door alternatieve technieken voor pesticiden)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 10: op de verschillende beleidsniveaus een gemeenschappelijk referentiekader instellen voor het ecologisch en landschapsbeheer van de groene ruimten - Maatregel 11: plannen opstellen en uitvoeren voor de aanleg en het multifunctioneel beheer van groene ruimten - Maatregel 12: plannen opstellen en uitvoeren voor de aanleg en het multifunctioneel beheer van de groene ruimten in zones nabij verkeersinfrastructuren (waaronder het ecologisch beheer van spoorwegbermen) - Maatregel 14: goede praktijken bevorderen inzake het beheer van groene ruimten

	Doel 5: een evenwicht nastreven tussen wilde fauna en flora enerzijds en stadsontwikkeling anderzijds	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 15: plannen implementeren voor het beheer van beschermde gebieden - Maatregel 18: het beheer van invasieve exotische soorten optimaliseren
	Doel 6: de Brusselaars sensibiliseren en inschakelen bij natuurbehoud en instandhouding van de biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 21: een globale bewustmakingsstrategie uitwerken - Maatregel 22: acties in het kader van bewustmaking en natuureducatie begeleiden en de wisselwerking tussen de verenigingen uitbreiden
	Doel 7: natuurbeheer op het bestuursniveau verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> - Maatregel 25: de 'natuursamenwerkingsverbanden' met het Gewest formaliseren door doelstellingsovereenkomsten af te sluiten (inclusief doelstellingen rond milieubeheer en pesticidenreductie)
Waterbeheerplan (lopend goedkeuringsproces van nieuw WBP voor de periode 2023-2027)	Pijler 1: betere kwaliteit van het oppervlaktewater SD 1.1: kwaliteitsvol beheer van de massa's oppervlaktewater - OD 1.1.4: waterverontreiniging aan de bron verminderen (puntbronnen en diffuse bronnen)	<ul style="list-style-type: none"> - M 1.15: op gewestelijk niveau actieplannen uitrollen met het oog op nieuwe of bestaande verontreinigende stoffen
	Pijler 1: betere kwaliteit van het oppervlaktewater SD 1.1: kwaliteitsvol beheer van de massa's oppervlaktewater - OD 1.1.5: de inzichten verbeteren en de regelgeving aanpassen om de juiste maatregelen te kunnen voorstellen om schadelijke lozingen te verminderen en/of stop te zetten. De Brusselaars wijzen op de noodzaak om deze vorm van verontreiniging in te dijken.	<ul style="list-style-type: none"> - M 1.19: de doelstellingen inzake kwaliteit van het oppervlaktewater updaten in het besluit over de milieukwaliteitsnorm - M 1.20: onderzoek en doelgerichte acties uitvoeren in het kader van de chemische en fysisch-chemische parameters die problemen kunnen opleveren voor het oppervlaktewater - M 1.21: toezien op de kwaliteit van de waterkolom, sedimenten, biota, biologie en hydromorfologie - M 1.22: Flowbru, het kwantitatief en kwalitatief meetnetwerk, in stand houden en uitbouwen - M 1.23: een fysisch-chemisch kwaliteitsmodel van de Zenne opstellen om haalbare langetermijndoelstellingen te bepalen voor deze watermassa - M 1.24: de Brusselaars bewustmaken van de gevolgen van bepaalde praktijken voor het oppervlaktewater

	<p>Pijler 2: het grondwater op een kwalitatieve en kwantitatieve manier beheren</p> <p>SD 2.1: de grondwatermassa's kwaliteitsvol beheren</p> <ul style="list-style-type: none"> - OD 2.1.1: het kennisniveau verbeteren, het monitoringprogramma aanpassen en de regelgeving wijzigen 	<ul style="list-style-type: none"> - M 2.1: het kennisniveau over de grondwatermassa's opkrikken en de antropogene invloeden verder in kaart brengen - M 2.2: de regelgeving omtrent de kwaliteit van het grondwater wijzigen
	<p>Pijler 2: het grondwater op een kwalitatieve en kwantitatieve manier beheren</p> <p>SD 2.1: de grondwatermassa's kwaliteitsvol beheren</p> <ul style="list-style-type: none"> - OD 2.1.4: de aantasting van de grondwatermassa's voorkomen en beperken 	<ul style="list-style-type: none"> - M 2.7: rechtstreekse verontreinigde lozingen in de grondwatermassa's verbieden, met name wat ammonium betreft, alsook de controles opvoeren - M 2.8: de gevolgen van verontreinigde bodems op het grondwater beperken - M 2.9: incidentele verontreinigingen voorkomen en aanpakken
	<p>Pijler 3: beschermde gebieden in stand houden en beheren</p> <p>OD 3.1: instaan voor het specifieke beheer en toezicht van beschermde zones</p> <ul style="list-style-type: none"> - OD 3.1.1: toezien op de bescherming van waterwingebieden voor de productie van drinkwater 	<ul style="list-style-type: none"> - M 3.1: kwalitatief en kwantitatief toezicht houden op de beschermde waterwingebieden en hun mogelijke verontreinigingsbronnen opsporen - M 3.2: een specifiek beschermingsprogramma voor waterwinning uitwerken en doorvoeren (met inbegrip van de bewustmaking van de bevolking en controles op het verbod om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken in beschermde waterwingebieden)

	<p>Pijler 3: beschermde gebieden in stand houden en beheren</p> <p>OD 3.1: instaan voor het specifieke beheer en toezicht van beschermde gebieden</p> <ul style="list-style-type: none"> - OD 3.1.3: de watermassa's in de Natura 2000-sites en de natuur- en bosreservaten beschermen en beheren conform de doelstellingen voor de instandhouding van de sites: bescherming van de aquatische soorten en herstel van watergebieden 	<ul style="list-style-type: none"> - M 3.4: kwalitatief en kwantitatief toezicht houden op de watermassa's in de Natura 200-sites aan de hand van bijkomende controles en het kennisniveau opkrikken over de onderlinge afhankelijkheid tussen de aanwezigheid van water en de doelstellingen met betrekking tot het behoud van soorten en habitats in de beschermde gebieden, teneinde het beschermingsniveau te verhogen
	<p>Pijler 3: beschermde gebieden in stand houden en beheren</p> <p>OD 3.1: instaan voor het specifieke beheer en toezicht van beschermde gebieden</p> <ul style="list-style-type: none"> - OD 3.1.5: kwetsbare zones met verhoogd risico en bufferzones beschermen tegen pesticiden 	<ul style="list-style-type: none"> - M 3.6: toezicht houden op de watergebieden die gevoelig zijn voor het gebruik van pesticiden, in samenhang met de correcte uitvoering van het gewestelijk pesticidenreductieprogramma om het aquatisch milieu te beschermen

Coördinatie:

Voor Leefmilieu Brussel: Henri CAULIER, Julien RUELLE
Supraregionale coördinatie (NTF) Henri CAULIER

Redactie: Henri CAULIER, Julien RUELLE

Verantw. Uitgever: Barbara DEWULF en Benoit WILLOCX – Havenlaan 86C/3000- 1000 Brussel